

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний технічний університет
“Харківський політехнічний інститут”

Методичні вказівки
до виконання курсового проекту
з дисципліни: «ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ»
для студентів спеціальності 7.03050901, 8.03050901
«Облік і аудит» всіх форм навчання

Затверджено
редакційно-видавничою
радою університету,
протокол № від р.

Харків
НТУ “ХПІ”
2014

Методичні вказівки до курсового проекту з дисципліни “Фінансовий аналіз” для студентів спеціальності 7.03050901, 8.03050901 «Облік і аудит» всіх форм навчання / уклад.: О.В. Манойленко, О.В. Сиром’ятникова – Х. : НТУ“ХПІ”, 2014. – 76 с.

Укладачі: О.В. Манойленко
О.В. Сиром’ятникова

Рецензент Р.Ф. Смолівик

Кафедра економічного аналізу та обліку

ВСТУП

В умовах подолання наслідків глобальної економічної кризи, для ефективного функціонування підприємств різних форм власності необхідно шукати нові шляхи підвищення результативності виробництва, вміло використовувати економічні методи управління підприємством.

У зв'язку з цим різко зростає роль фінансового аналізу (ФА), який є однією з найважливіших функцій управління підприємством. ФА дозволяє одержати нові характеристики об'єкта досліджень, що вивчається, і прийняти обґрунтоване управлінське рішення стосовно досягнення мети об'єкта.

Мета дисципліни "Фінансовий аналіз" – сформувати у студентів знання та вміння проводити фінансовий аналіз підприємств, робити обґрунтовані висновки, визначати напрями поліпшення їхнього фінансового стану та фінансових результатів.

Головна задача дисципліни ФА – дати слухачам систему знань з основ аналізу фінансової діяльності, його методів і методології; показати зв'язок цього курсу з іншими економічними дисциплінами; навчити використовувати методи та прийоми ФА; засвоїти методику аналізу головних показників, що характеризують фінансово-господарську діяльність підприємства, з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

В процесі розв'язання завдання студенти повинні опанувати наступні професійні компетентності: здатність до цілісного уявлення про взаємозв'язок, взаємовплив та взаємообумовленість показників фінансового стану суб'єктів господарювання, що функціонують у сучасних ринкових умовах та здібність визначення джерел інформації стосовно проведення фінансового аналізу підприємства; здатність набувати теоретичні знання з організації фінансового аналізу та здатність щодо кількісної оцінки фінансового стану підприємства за допомогою використання системи фінансових показників; здатність проводити діагностику фінансово-економічного стану підприємства, яка передбачає визначення фінансової неплатоспроможності (можливості банкрутства)

1. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВОГО ПРОЕКТУ

1.1. Сфера застосування

Фінансовий аналіз є невід'ємною частиною функціонування кожного підприємства, незалежно від його розмірів та виду діяльності. Цей процес націлений на виявлення сильних та слабких сторін підприємства, а також на планування стратегії його розвитку. Саме фінансовий аналіз є рушійною силою на шляху компанії до вершини успіху у тій чи іншій галузі. Крім того, отримавши результати коректно проведеного аналізу, керівництво підприємства складає плани на майбутнє, у яких намагається уникнути можливих проблем.

Для того, щоб процес фінансового аналізу в компанії проводився грамотно та правильно, його має здійснювати кваліфікований фахівець. Саме тому важливим етапом підготовки спеціалістів є оволодіння прийомами та методами фінансового аналізу.

1.2. Мета курсового проекту

Курсовий проект з дисципліни "Фінансовий аналіз" представляє собою науково-практичне дослідження і є ефективною формою самостійної роботи студентів спеціальності 7.03050901, 8.03050901 «Облік і аудит» всіх форм навчання.

Мета роботи – систематизувати, закріпити та розширити теоретичні знання студентів з усіх розділів дисципліни, розвинути навички збирання необхідної економічної інформації, її належної обробки, самостійного виконання аналітичних досліджень діяльності підприємства.

1.3. Порядок виконання курсового проекту

Виконання курсового проекту включає наступні етапи: вибір об'єкта дослідження, підбір і вивчення літератури за темою дослідження (законодавчих актів України, методичних вказівок, нормативних матеріалів, монографій, періодичних економічних видань), складання плану дослідження, збір і обробка даних, написання та оформлення, передача курсового проекту науковому керівнику для перевірки та рецензування; доопрацювання курсового проекту з урахуванням зауважень наукового керівника; усний захист курсового

проекту студентом на предметній комісії кафедри.

1.4. Структура курсового проекту

Курсовий проект складається з титульного аркуша, змісту, вступу, основної частини, висновків, списку використаної літератури, додатків.

Вступ розкриває сутність і стан економічної проблеми та її значущість, актуальність, мету та завдання, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети, предмет і об'єкт аналізу.

Основна частина курсового проекту складається з трьох розділів.

Перший розділ є теоретичним дослідженням, мета якого – систематизація здобутих знань з фінансового аналізу, відповідно до вибраної теми, яка визначається згідно з номером у списку групи. Обов'язково повинні бути посилання на використані джерела.

Другий розділ – практичний. Мета цього етапу дослідження – на конкретному практичному прикладі провести діагностику фінансово-економічного стану підприємства на предмет його фінансової неплатоспроможності (можливості банкрутства), здійснити оцінку ліквідності, ефективності функціонування та фінансової стійкості.

Об'єктом дослідження є фінансово-господарська діяльність певного діючого підприємства. Варіант вибору підприємства обов'язково узгоджується з керівником курсового проекту (фінансову звітність, яку використовують у процесі написання курсового проекту, обов'язково слід подавати в додатках до нього). Вхідними даними для розрахунків є фінансова звітність за результатами діяльності певного підприємства, яка подана на офіційному сайті Державної установи "Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України" [1].

На цьому етапі для розрахунків необхідно використовувати два методичні підходи: «Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства», затверджені наказом Міністерства економіки № 14 від 19.01.2006 (із змінами) [2], та методичний підхід Л.О. Логіненко щодо оцінки ліквідності балансу підприємства та його фінансової стійкості.

Розділ має містити розгорнуті розрахунки показників з наведенням формул, які використовуються в процесі розв'язання та стислі пояснення під час розрахунків (для всіх розрахунків достатня точність – два знаки після коми)

та аналітичні таблиці. Після кожного аналітичного розділу слід робити докладні детальні висновки і надавати аргументовані пропозиції щодо проведеного аналізу.

Третій розділ виконується *тільки студентами денної форми навчання* та передбачає проведення оцінки капіталізації компанії на основі застосування витратного підходу; підходу, заснованому на оцінці фінансових потоків; та методом аналогів.

Студент повинен проаналізувати поточний рівень ринкової вартості (капіталізації) компанії та зробити відповідні висновки, переконливо аргументуючи їх.

Практична частина курсового проекту має відбивати реальний стан та аналіз ситуації на підприємстві, яке є об'єктом дослідження

У висновках викладаються найважливіші наукові та практичні результати, одержані в результаті дослідження. За змістом висновки мають бути пов'язані зі структурою роботи і впливати із завдань дослідження.

Висновки мають і бути стислими та повною мірою відображати матеріал, викладений в курсовому проекті.

Список використаної літератури слід розміщувати за алфавітом або за порядком посилання на джерела у тексті за їх наскрізною нумерацією. Оформляють цей список відповідно до стандарту.

До додатків доцільно включати форми фінансової та статистичної звітності підприємства, інші матеріали, які використовувалися для написання другого і третього розділів основної частини курсового проекту.

Таким чином, курсовий проект являє собою логічний та послідовний виклад результатів дослідження з чіткою аргументацією, посиланнями на використану економічну літературу, законодавчі і нормативні акти, мусить містити обґрунтовані висновки і рекомендації.

1.5. Вимоги до оформлення курсового проекту

При оформленні курсового проекту необхідно дотримуватись установлених вимог щодо оформлення текстових документів СТБУЗ–ХПІ–3.01-2010 «Текстові документи у сфері навчального процесу».

Курсовий проект виконують на аркушах друкарського паперу формату А4 (297х210 мм).

На аркушах мають бути залишені поля: ліве, нижнє та верхнє – не менше 20 мм, праве – не менше 10 мм.

Аркуші курсового проекту нумерують арабськими цифрами, проставляючи їх у правому верхньому куті аркуша без будь-яких знаків. Нумерація аркушів повинна бути наскрізною для всієї роботи. На титульному аркуші (Додаток А), що є першим аркушем курсового проекту, номер не ставлять, але враховують його у загальну нумерацію.

Текст курсового проекту виконують на одному боці аркуша одним зі способів:

а) машинним (за допомогою комп'ютерної техніки) – через півтора інтервали, кегль шрифту 14 п., для елементів тексту (таблиць, приміток та ін.) допускається шрифт 12 п., рекомендований шрифт – Times New Roman;

б) рукописним – чітким, розбірливим почерком або креслярським шрифтом за ГОСТ 2.304 з висотою літер і цифр не менше 2,5 мм. Щільність запису повинна бути однаковою.

Структурні елементи курсового проекту «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ», «ДОДАТКИ» мають починатися з нових сторінок. Найменування структурних елементів є їхніми заголовками, які розташовують симетрично тексту. Заголовки виконують великими літерами, не нумерують, точку у кінці не ставлять і не підкреслюють.

Заголовки розділів виконують великими літерами і розташовують симетрично тексту. Допускається розташовувати заголовки розділів з абзацу.

Заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів виконують малими літерами з першої великої жирним шрифтом і розташовують з абзацу.

Розділи, підрозділи, пункти, підпункти повинні мати порядкові номери. Номер записують з абзацу арабськими цифрами. Висота цифр повинна дорівнювати висоті великих літер у тексті. У кінці номера крапку не ставлять.

Розділи повинні бути пронумеровані у межах усього курсового проекту. Підрозділи – у межах розділу (1.1, 1.2 і т.д.).

До списку джерел інформації включають джерела інформації, на які надані посилання у тексті.

В списку джерел бібліографічні описи джерел інформації розташовують у тому порядку, в якому вони вперше згадуються в тексті. Порядкові номери описів у списку джерел інформації є номерами посилань на них.

Правила та приклади оформлення списку джерел інформації та додатків подані у СТБУЗ – ХІІ – 3.01-2010 «Текстові документи у сфері навчального процесу».

Остаточний оформлений курсовий проект у зброшурованому вигляді здається на кафедру для рецензування та прийняття науковим керівником рішення щодо можливості допуску роботи до захисту.

1.6. Порядок та строки перевірки і захисту курсового проекту

Виконаний і відповідно оформлений курсовий проект студент подає науковому керівнику, який пише відгук, де зазначає її теоретичний рівень, глибину виконаних досліджень, доцільність і обґрунтованість рекомендацій, формулює висновок (рекомендована чи не рекомендована робота до захисту).

У відгуку наукового керівника відмічаються позитивні сторони та недоліки, робиться висновок про можливість допуску курсового проекту до захисту та дається попередня оцінка (“відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно”). Виставлена за результатами рецензування оцінка є попередньою. Остаточна оцінка за курсовий проект виставляється за результатами захисту.

Виконання курсового проекту не передбачає його доопрацювання після перевірки науковим керівником. Усі питання студенти мають вирішувати у процесі проведення дослідження на консультаціях.

Відповіді на зауваження щодо змісту теоретичних, аналітичних і проблемних питань можуть бути враховані під час процедури захисту.

Процедура захисту є обов’язковою для всіх студентів. Вона підтверджує самостійну роботу студента та набутий ним рівень знань. Захист курсового проекту проводиться у строки, які визначаються кафедрою згідно з графіком навчального процесу.

1.7. Порядок оцінювання курсового проекту

Курсовий проект оцінюється комісією, до складу якої входять викладачі кафедри. У процесі захисту курсового проекту оцінюється глибина знань студента в досліджуваній галузі, його вміння вести дискусію, обґрунтовувати та відстоювати власну точку зору, відповідати на запитання. Узагальнені критерії оцінювання захисту курсового проекту наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Критерії експертного оцінювання знань студентів при виконанні та захисті курсового проекту

Національна шкала	Діапазон оцінки, балів	Критерії
Відмінно	90–100	Теоретична частина роботи відповідає темі дослідження. Усі поставлені практичні завдання виконані ґрунтовно. Належний рівень логічності та доказовості викладу матеріалу, наявність самостійних міркувань і висновків. Робота містить необхідні структурні частини; дотримані усі вимоги щодо їх змісту та оформлення. Робота захищена на «відмінно»
Добре	85–89	Теоретична частина роботи відповідає темі дослідження. Частина практичних завдань виконана недостатньо ґрунтовно. Належний рівень логічності та доказовості викладу матеріалу, у ряді випадків відсутність самостійних міркувань і висновків. Робота містить необхідні структурні частини; дотримані усі вимоги щодо їх змісту та оформлення. Робота захищена на «добре»
	75–84	Теоретична частина роботи відповідає темі дослідження. Частина практичних завдань виконана недостатньо ґрунтовно. Належний рівень логічності та доказовості викладу матеріалу, у ряді випадків відсутні самостійні міркування і висновки. Робота містить необхідні структурні частини; дотримані вимоги щодо їх змісту, але в оформленні є незначні недоліки. Робота захищена на «добре»
Задовільно	65–74	Теоретична частина роботи має незначні відхилення від теми дослідження. Переважна більшість практичних завдань виконана недостатньо ґрунтовно. Слабка доказовість чи нелогічність викладу матеріалу, у ряді випадків відсутні самостійні міркування і висновки. Робота містить необхідні структурні частини; але дотримані не усі вимоги щодо їх змісту та оформлення. Робота захищена на «задовільно»
	55–64	Теоретична частина має незначні відхилення від теми дослідження. Переважна більшість практичних завдань виконана недостатньо ґрунтовно. Слабка доказовість чи нелогічність викладу матеріалу, у ряді випадків відсутні самостійні міркування і висновки. Робота містить не усі необхідні структурні частини і у дотриманні вимог щодо їх змісту та оформлення є значні порушення. Робота захищена на «задовільно»
Незадовільно	35–54	Теоретична частина роботи не відповідає темі дослідження або має суттєві відхилення від теми. Переважна більшість практичних завдань не виконана. Логічність і доказовість викладу матеріалу та самостійні міркування і висновки відсутні. Робота містить не усі необхідні структурні частини і у дотриманні вимог щодо їх змісту та оформлення є значні порушення. Робота захищена на «незадовільно»
	0–34	Робота не виконана

За результатами захисту курсового проекту студент отримує оцінку за системою ECTS, яку викладач виставляє в екзаменаційну відомість.

Курсовий проект оцінюється за 100-бальною шкалою з наступним переведенням даних 100-бальної шкали оцінювання в 4-бальну шкалу та шкалу за системою ECTS у порядку, поданому у табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в 4-бальну шкалу за системою ECTS

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	За національною системою	Кількість балів
A	Відмінно – відмінне виконання роботи і відповідь на запитання без помилок	5 (відмінно)	90–100
B	Дуже добре – виконання роботи з незначними помилками (до 5 %)	4 (добре)	85–89
C	Добре – робота виконана на належному рівні, відповідь на запитання з кількома незначними помилками (до 10 %)		75–84
D	Задовільно – робота виконана на достатньому рівні, але з певною кількістю помилок, які не заважають досить повному висвітленню питання, відповіді (до 25 %)	3 (задовільно)	65–74
E	Достатньо – виконання роботи задовольняє мінімальні критерії для позитивної оцінки (до 40 %)		55–64
FX	Незадовільно – необхідно додатково допрацювати роботу для отримання позитивної оцінки	2 (незадовільно)	35–54
F	Незадовільно – необхідна ґрунтовна подальша робота для отримання позитивної оцінки		0–34

2. ЗАВДАННЯ ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВОГО ПРОЕКТУ

2.1. Питання для виконання теоретичної частини курсового проекту

Номер теоретичного питання визначається згідно з номером у списку групи.

1. Аналіз ефективності діяльності підприємства.
2. Аналіз формування та використання прибутку підприємства.
3. Аналіз рентабельності діяльності підприємства та сфер його функціонування.
4. Аналіз фінансової стійкості підприємства.
5. Аналіз платоспроможності підприємства.
6. Фінансовий аналіз банкрутства та неплатоспроможності підприємства.
7. Аналіз кредитоспроможності підприємства в різних умовах господарювання.
8. Аналіз кризових ситуацій: проблеми банкрутства та санації підприємства.
9. Фінансовий аналіз санаційної спроможності підприємства.
10. Аналіз та оцінка ризиків діяльності підприємства.
11. Оцінка майбутньої вартості підприємства методом дисконтування фінансових потоків.
12. Операційний фінансовий аналіз діяльності підприємства: визначення валової маржи й коефіцієнту операційного левериджу.
13. Визначення точки беззбитковості, порогу рентабельності діяльності підприємства та запасу фінансової міцності підприємства.
14. Аналіз умовно-постійних й умовно-змінних витрат на підприємстві.
15. Аналіз балансу підприємства як основного фінансового документу, що відображає його майновий стан.
16. Аналізу фінансового стану підприємства за різними методичними підходами.
17. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства.
18. Аналіз фінансової стійкості підприємства, визначення її типу.
19. Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості.
20. Аналіз відносних показників фінансової стійкості.
21. Аналіз ліквідності підприємства методом коефіцієнтів.

22. Визначення ступеню ліквідності активів підприємства та абсолютної ліквідності балансу.

23. Аналіз фінансової структури капіталу підприємства та оцінка його середньої вартості.

24. Визначення загальної потреби підприємства в капіталі.

25. Аналіз структури власного капіталу підприємства та оцінка його вартості.

26. Аналіз структури позикового капіталу підприємства та оцінка його вартості.

27. Оцінка вартості залучення власного капіталу та визначення методів її оптимізації.

28. Оптимізація фінансової структури капіталу підприємства за критерієм мінімізації вартості залучення капіталу.

29. Оптимізація фінансової структури капіталу підприємства за критерієм мінімізації фінансових ризиків.

30. Оптимізація фінансової структури капіталу підприємства за критерієм максимізації рівня рентабельності активів.

31. Визначення майбутньої вартості грошових потоків підприємства методом дисконтування.

32. Аналіз впливу фактору інфляції у фінансовому аналізі.

33. Аналіз ефективності фінансових інвестицій.

34. Аналіз впливу фактору часу у фінансовому аналізі діяльності підприємства.

35. Аналіз ділової активності підприємства.

2.2 Практичне завдання до курсового проекту

2.2.1. Загальна характеристика підприємства

У другому розділі курсового проекту проводиться діагностика фінансово-економічного стану підприємства, яка передбачає визначення фінансової неплатоспроможності (можливості банкрутства), оцінку ліквідності, ефективності функціонування та фінансової стійкості.

Загальна характеристика підприємства визначається згідно з обраним варіантом за узгодженням з керівником курсового проекту та групується у табл. 2.1, в якій зазначається інформація про найменування підприємства, дату його утворення, підпорядкованість, вид економічної діяльності, форму власності

(частку державної власності), організаційно-правову форму господарювання, статус, а також про керівництво підприємства.

Таблиця 2.1 – Загальна характеристика підприємства

Показник	Характеристика
Повне найменування	
Скорочене найменування	
Дата утворення (реорганізації тощо)	
Код згідно з ЄДРПОУ	
Підпорядкованість	
Код території (КОАТУУ)	
Вид діяльності	
Код виду економічної діяльності (КВЕД)	
Форма власності	
Код форми власності (КФВ)	
Територія	
Код організаційно-правової форми господарювання (КОПФГ)	
Статус підприємства (монополіст, який працює на загальнодержавному рівні; монополіст, який працює на регіональному ринку; стратегічно важливе підприємство для економіки та безпеки України, не підлягає приватизації тощо)	
Адреса підприємства	
Керівник підприємства (прізвище, ім'я, по батькові)	
Головний бухгалтер (прізвище, ім'я, по батькові)	

Основними джерелами інформації для проведення аналізу є установчі документи підприємства (засновницький договір, статут), а також довідка про включення до ЄДРПОУ, свідоцтво про державну реєстрацію, реєстр власників акцій (за наявності).

2.2.2. Оцінка фінансового стану підприємства з позиції неплатоспроможності

Даний підрозділ є базовим для аналізу зростання масштабів діяльності компанії, його ділової активності на ринку. Він є однаковим для визначених вище методичних підходів, що потрібно проаналізувати у першому блоці.

Інформаційною базою фінансового аналізу є бухгалтерська звітність. Бухгалтерська звітність являє собою систему показників, що відображає

майновий та фінансовий стан організації на звітну дату, а також фінансові результати її діяльності за звітний період.

Основними формами звітності, які використовуються для аналізу, є такі:

- форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»
- форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»
- форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів» (за прямим методом)
- форма № 3н «Звіт про рух грошових коштів» (за непрямим методом)
- форма № 4 «Звіт про власний капітал»
- форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності»;
- звіт з праці (форма № 1-ПВ);
- інша інформація, необхідна для проведення аналізу та виявлення резервів виробництва.

Фінансовий аналіз діяльності підприємства починається з оцінки фінансового стану за даними балансу. Оцінка змін фінансового стану підприємства здійснюється за попередні три календарні роки для формування загального уявлення та загальних тенденцій його розвитку.

Аналіз структури статей балансу й динаміки змін проводиться за допомогою одного з наступних способів:

- аналіз безпосередньо за балансом без попередньої зміни балансових статей;
- складання ущільненого порівняльного аналітичного балансу шляхом агрегування деяких однорідних за складом елементів балансових статей.

У більшості випадків дослідження структури й динаміки фінансового стану підприємства проводиться за допомогою порівняльного аналітичного балансу. Його можна одержати з вихідного балансу шляхом агрегування окремих статей і доповнення його показниками структури. При побудові агрегованого балансу зменшують кількість статей балансу, що підвищує його наочність і полегшує аналіз.

В агрегованому балансі «Забезпечення наступних витрат і платежів» додають до власного капіталу, а «Доходи майбутніх періодів» — до поточних зобов'язань (якщо є доступ до інформації, то розподіляють на поточні та довгострокові зобов'язання).

Проведемо аналіз структури й динаміки статей балансу на підставі порівняльного аналітичного балансу, побудованого за даними балансу. Подальший аналіз балансу провадиться такими способами (вони використовуються також і при інтерпретації інших форм звітності):

- горизонтальний фінансовий аналіз проводиться з метою вивчення динаміки окремих фінансових показників, розрахованих за даними фінансової звітності за певний період часу. Розраховуються абсолютні та відносні зміни, темпи зростання (приросту) окремих показників за ряд періодів і визначаються загальні тенденції їх змін.;

- вертикальний фінансовий аналіз використовується для дослідження структури засобів і джерел їх утворення шляхом визначення питомої ваги окремих статей у підсумкових даних та оцінювання цих змін.

За результатами розрахунку показників заповнюється таблиця 2.2.

При аналізі структури й динаміки статей балансу ставляться такі основні завдання:

- 1) виявити наявність та розміщення засобів на підприємстві, встановити зміни, які відбулися у їх складі і джерелах утворення за звітний період, дати оцінку цим змінам;

- 2) визначити платоспроможність підприємства і фактори, які впливають на неї;

- 3) вивчити швидкість обігу товарів;

- 4) проаналізувати стан дебіторської і кредиторської заборгованості;

- 5) визначити ступінь використання кредитів банку та своєчасність їх погашення;

- 6) перевірити підстави утворення і використання коштів фондів спеціального призначення;

- 7) встановити, як здійснені розрахунки з бюджетом та позабюджетними фондами;

- 8) визначити реальну вартість підприємства і його акцій.

Під час аналізу необоротних активів підприємства з'ясовується відповідність суми статті балансу "Необоротні активи" підприємства галузевим особливостям і робиться висновок про розмір та стан необоротних активів підприємства.

[illegible]

Продовження табл. 2.2

[illegible]

Окремо аналізується майно, яке отримане або знаходиться в оренді, а також основні засоби та інші необоротні активи, які знаходяться під заставою, з метою встановлення ймовірності стягнення цього майна.

Для оцінки стану незавершеного будівництва визначаються ступінь його придатності та термін, протягом якого об'єкт перебуває у незавершеному стані.

Згідно з результатами проведеного аналізу визначаються ті об'єкти незавершеного будівництва, добудова яких економічно ефективна, а також ті, які можна реалізувати на ринку з найменшими додатковими витратами (за умови отримання розміру облікової вартості об'єкта або її приблизної суми).

Якщо вартість незавершеного будівництва є незмінною або несуттєво зменшується, то доцільно проаналізувати етап та характеристики зазначених об'єктів, перспективи завершення будівництва.

У разі коли загальна вартість необоротних активів підприємства становить у структурі балансу понад 50 відсотків, здійснюється ринкова оцінка основних засобів та нематеріальних активів, вартість яких перевищує один відсоток загальної вартості таких активів.

Ефективність роботи підприємства визначається швидкістю обороту оборотних засобів: чим більша швидкість, тим ефективніше працює підприємство.

Таким чином, у разі збільшення розміру оборотних засобів можна зробити висновок не тільки про зростання обсягів виробництва або цін на товарно-матеріальні запаси, але і про зменшення швидкості обороту оборотних засобів підприємства.

При збільшенні розміру запасів підприємства необхідно проаналізувати, у зв'язку з чим це сталося: тобто, чи не виводяться активи з виробничого обороту, що, у свою чергу, призводить до збільшення кредиторської заборгованості та погіршення фінансового стану підприємства.

Крім того, аналізуються зміни в розмірі та структурі дебіторської заборгованості та запасів підприємства.

У разі необґрунтованого збільшення цього показника робиться висновок про те, що підприємство кредитує своїх покупців (не отримує грошових коштів за реалізовану продукцію), використовуючи кредити банків для здійснення своєї фінансово-господарської діяльності, що, у свою чергу,

призводить до збільшення кредиторської заборгованості та погіршення платоспроможності підприємства.

Зростання запасів, непропорційне зростанню доходів, може свідчити про уповільнення їх обороту, відволікання фінансових ресурсів і погіршення фінансового стану підприємства.

За таких умов доцільно проаналізувати причини надлишкового накопичення запасів та збільшення обсягів незавершеного виробництва, залишків готової продукції, відволікання активів з виробничого обороту.

У ході проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможного підприємства визначається дебіторська заборгованість, установлюється її обґрунтованість та строки виникнення; виявляється нормальна та невинуватена дебіторська заборгованість; установлюється ймовірність стягнення такої заборгованості та аналізуються заходи, які вживалися при її стягненні; аналізується облікова політика підприємства щодо створення резерву сумнівних боргів, визначається, чи відповідає вона нормам чинного законодавства, та з'ясовується, чи враховує підприємство ці норми під час нарахування резерву сумнівних боргів.

На фінансовий стан підприємства впливає не наявність дебіторської заборгованості, а її розмір, рух і форма, тобто причини, у зв'язку з якими вона виникла.

Розрізняється нормальна та невинуватена заборгованість.

Невинуватена заборгованість – заборгованість щодо претензій, відшкодування матеріальної шкоди. Ця заборгованість являє собою форму незаконного відволікання оборотних коштів і порушення фінансової дисципліни.

При цьому досліджується динаміка загальної суми заборгованості протягом періоду, що аналізується. У разі збільшення її розміру аналізуються заходи, ужиті керівництвом підприємства щодо стягнення дебіторської заборгованості (повнота та своєчасність проведеної претензійної роботи). У разі зменшення - з'ясовується, яким чином погашена ця заборгованість: грошовими коштами, за рахунок взаємозаліку чи списання (при цьому вказуються причини списання).

При оцінці капіталу підприємства можна зробити наступні висновки:

1. Про зміну величини і структури власного капіталу. Збільшення капіталу за рахунок власних джерел фінансування свідчить про реінвестування

прибутку в господарську діяльність та/або додаткове внесення активів власниками.

Приріст величини і питомої ваги власного капіталу за рахунок реінвестованого прибутку є ознакою покращення діяльності підприємства, добрих перспектив економічного зростання та інвестиційної привабливості об'єктів підприємництва.

2. Про співвідношення власного і залученого капіталу. Якщо частка власного капіталу більша, ніж залученого, то ризик кредиторів менший. Водночас, залучений капітал створює умови і вимагає від власників підприємства відповідальності у відносинах з позичальниками та більш ефективного використання активів. Це забезпечується:

- обґрунтуванням доцільності залучення капіталу і побудови механізму формування коштів для погашення зобов'язань;
- платою за фінансові ресурси, залучені під зобов'язання;
- системою контролю за погашенням боргу з боку кредиторів;
- використанням до підприємства інструментів гарантій щодо повернення зобов'язань;
- можливістю поліпшити фінансові результати господарювання, що зміцнює рівень самостійності підприємства.

3. Про рівень зовнішнього довгострокового залучення капіталу. Наявність капіталу з довгострокових джерел свідчить про нарощування виробничого потенціалу підприємства, розвиток діяльності за прибутковим сценарієм, довіру з боку кредиторів.

4. Про величину і структуру короткострокового залучення капіталу.

Оптимальний варіант залучення поточних зобов'язань — це їх розміщення в оборотних активах, крім нормативної величини виробничих запасів.

Особливу увагу приділяють дослідженню кредиторської заборгованості. Кредиторська заборгованість – це залучення активів у господарську діяльність підприємства за рахунок тимчасово безоплатного одержання майна інших суб'єктів господарювання. Відносини з кредиторами можуть передбачити штрафні санкції за несвоєчасну оплату зобов'язань. В процесі аналізу визначається частка окремих статей, які характеризують заборгованість у

загальній сумі, а також відхилення значень цих статей на кінець звітного періоду відносно його початку.

Кредиторська заборгованість виникає при розрахунках підприємства з постачальниками і підрядниками, з бюджетом, зі страхування, з оплати праці, одержання авансів від покупців. Значні розміри кредиторської заборгованості призводять до самовільного перерозподілу оборотних активів між підприємствами, державою і фізичними особами.

Дуже важливо звернути увагу на наявність простроченої заборгованості перед бюджетом, позабюджетними фондами, зі страхування, з оплати праці та перед іншими кредиторами.

На підставі оцінки статей балансу можна дійти певних висновків про фінансовий стан підприємства.

Про незадовільну роботу підприємства вказує наявність «хворих» статей:

- непокриті збитки;
- скорочення суми нерозподіленого прибутку;
- неоплачений капітал;
- вилучений капітал;
- скорочення резервного капіталу;
- сумнівні борги;
- прострочена та безнадійна дебіторська (кредиторська) заборгованість;
- векселі видані (отримані) прострочені;
- необоротні матеріальні активи, що знаходяться на консервації та тимчасово не використовуються;
- зростання грошових коштів на більше ніж 30 % від суми оборотних активів;
- зменшення грошових коштів нижче 10 % від суми оборотних активів;
- зростання дебіторської заборгованості на більше ніж 40 % від суми оборотних активів;
- зменшення виробничих запасів при збільшенні обсягів виручки.

На позитивні риси фінансового стану вказують:

- збільшення валюти балансу в кінці звітного періоду порівняно з початком;
- відсутність різких змін у значеннях окремих статей балансу;
- збільшення статутного капіталу;
- збільшення нерозподіленого прибутку;

- збільшення резервного капіталу;
- відносна рівновага дебіторської заборгованості з кредиторською;
- відсутність «хворих» статей у балансі;
- темпи приросту оборотних активів вищі, ніж темпи приросту необоротних активів;
- збільшення частки оборотних активів (може свідчити про формування мобільнішої структури активів, яка сприяє прискоренню обігу оборотних засобів);
- зростання робочого капіталу, не перевищення запасами величини робочого капіталу більш ніж удвічі (запаси повинні бути наполовину сформовані за рахунок власних коштів);
- відсутність значної імобілізації коштів основної діяльності в капітальні вкладення (статті «Незавершене будівництво», «Довгострокові фінансові інвестиції», «Довгострокова дебіторська заборгованість», «Відстрочені податкові активи»);
- власний капітал підприємства перевищує позиковий і темпи його зростання вищі, ніж темпи зростання позикового капіталу.

Наведені характеристики найчастіше трапляються в українській практиці. Проте, певні характеристики можуть значно відрізнятися не тільки в різних галузях, а й у різних підприємствах однієї галузі. Тому наведені характеристики лише інформаційні і не можуть бути використані як керівництво до дії.

У разі необхідності провести детальний аналіз певних статей балансу, які більш за все, вплинули на зміну майнового стану підприємства та джерел залучення капіталу.

Групування показників надає змогу проводити подальший аналіз фінансово-економічного стану підприємства. За результатами розрахунку показників заповнюється таблиця 2.3 і здійснюється аналіз змін (шляхом зіставлення розрахованих показників з оптимальними значеннями) та стану платоспроможності підприємства за результатами періоду, що аналізується.

Власні оборотні засоби (різниця між оборотними активами підприємства та його короткостроковими зобов'язаннями) є тією частиною оборотних активів, яка фінансується за рахунок власних коштів та короткострокових (поточних) зобов'язань. У разі коли підприємство має власні оборотні засоби, воно в змозі не лише сплатити свої поточні борги, але й розширити сферу своєї діяльності.

Таблиця 2.3 – Основні показники, що визначають фінансово-господарський стан підприємства

Показник, одиниця виміру	Фактичне значення			Абсолютні відхилення		Темпи зміни відносно попереднього року, %	
	Період 1	Період 2	Період 3	Період 2-Період 1	Період 3-Період 2	Період 2/Період 1	Період 3/Період 2
1	2	3	4	3-2	4-3	$(3-2)/2*100$	$(4-3)/3*100$
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.							
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.							
Середньооблікова чисельність працівників, осіб							
Фонд оплати праці, тис. грн.							
Власний капітал, тис. грн.							
Необоротні активи, тис. грн.							
Довгострокові зобов'язання, тис. грн.							
Короткострокові кредити та позики, тис. грн.							
Дебіторська заборгованість, тис. грн.							
Запаси, тис. грн.							
Власні оборотні засоби, тис. грн.							
Функціонуючий капітал, тис. грн.							
Продуктивність праці, тис. грн./особу							

Під час аналізу визначаються причини зменшення або збільшення значення власних оборотних засобів з метою подальшого виявлення впливу цих змін на маневреність власних оборотних засобів, яка характеризує частку запасів у розмірі власних оборотних засобів.

Основні показники, що визначають фінансово-економічний стан підприємства, групуються у табл. 2.4–2.5, робляться висновки про динаміку показників. Перелік показників, що використовуються під час проведення аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та формули для розрахунку показників наведені у Додатку Б. За результатами аналізу робляться детальні висновки про динаміку основних показників, що характеризують фінансово-економічний стан підприємства.

Інформація про рух грошових коштів підприємства використовується для оцінки можливості залучення та використання грошових коштів для фінансування підприємства і використання ним фінансових ресурсів.

Загальна оцінка якості управління підприємством визначається за результатами аналізу руху грошових коштів щодо надходжень та видатків за трьома основними категоріями (таблиця 2.6): від операційної діяльності; від інвестиційної діяльності; від фінансової діяльності.

Якість управління підприємством характеризується таким чином:

"добре" – якщо за звітний період чистий рух коштів від операційної діяльності має позитивне значення, а від інвестиційної та фінансової – від'ємне.

"норма" – якщо за звітний період чистий рух коштів від операційної та фінансової діяльності має позитивне значення, а від інвестиційної – від'ємне.

"криза" – якщо за звітний період чистий рух коштів від операційної діяльності має від'ємне значення, а від інвестиційної та фінансової – позитивне.

Прибутковість підприємства оцінюється наявністю і розмірами прибутку від основної реалізації та чистого прибутку, а також показниками рентабельності.

У ході аналізу з'ясовуються: величина чистого прибутку, на яку змінився рівень прибутку від реалізації; тенденції зміни цих показників та фактори, якими обумовлені виявлені зміни. Для аналізу динаміки розміру прибутку підприємства з'ясовується вплив таких основних показників, як

дохід (виручка) від реалізації, податок на додану вартість, акцизний збір, собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), а також фінансові результати від іншої операційної діяльності, здійснення позареалізаційних операцій тощо.

На підставі результатів заповнюється таблиця 2.7 та визначається сфера діяльності підприємства (інвестиційна, фінансова або операційна), яка позитивно або негативно вплинула на фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування.

У разі коли до збитків на підприємстві призвела не операційна діяльність, більш детально аналізується фінансова або інвестиційна діяльність з метою отримання висновку щодо наявності або відсутності ознак дій з доведення підприємства до банкрутства за рахунок "вимивання" прибутку, отриманого у ході операційної, фінансової або інвестиційної діяльності. Під час аналізу прибутковості підприємства та його діяльності заповнюється таблиця 2.8.

Головною умовою ефективного управління виробничим процесом підприємства є повнота, достовірність та оперативність інформації про витрати на виробництво, які формують собівартість виготовленої продукції. Таку інформацію надає облік витрат виробництва, що є центральною підсистемою в інформаційній системі бухгалтерського обліку. Від належної організації обліку витрат залежать рівень економічного управління підприємством, ступінь впливу результатів діяльності окремих підрозділів на підвищення ефективності виробництва, обґрунтованість планування якісних та кількісних показників й оптимальне ціноутворення.

Витрати певного періоду одночасно визначаються з доходом, для отримання якого вони здійснені. Витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені.

Якщо актив забезпечує одержання економічних вигод протягом кількох звітних періодів, то витрати визнаються шляхом систематичного розподілу вартості активу (у вигляді амортизації) між відповідними звітними періодами. Аналізуються ті статті витрат, які становлять найбільшу частку в структурі загальних витрат на виробництво (табл. 2.9), структура адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат (табл. 2.10).

Таблиця 2.4 – Основні показники, що визначають ліквідність підприємства

Показник	Нормативне значення	Фактичне значення			Абсолютні відхилення		Темпи зміни відносно попереднього року, %	
		Період 1	Період 2	Період 3	Період 2-Період 1	Період 3-Період 2	Період 2/Період 1	Період 3/Період 2
1	2	3	4	5	4-3	5-4	$(4-3)/3*100$	$(5-4)/4*100$
Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності	$> 1,5$							
Коефіцієнт покриття	$> 1,0$							
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$0,6 - 0,8$							
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності)	$0,2 - 0,35$							
Маневреність власних оборотних засобів								
Коефіцієнт покриття запасів								

Таблиця 2.5 – Основні показники, що визначають фінансову стійкість підприємства

Показник	Нормативне значення	Фактичне значення			Абсолютні відхилення		Темпи зміни відносно попереднього року, %	
		Період 1	Період 2	Період 3	Період 2-Період 1	Період 3-Період 2	Період 2/Період 1	Період 3/Період 2
1	2	3	4	5	4-3	5-4	$(4-3)/3*100$	$(5-4)/4*100$
Коефіцієнт фінансової автономії								
Коефіцієнт фінансової залежності	2							
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$> 0,1$							
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$< 0,5$							
Коефіцієнт структури довгострокових вкладень								
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів								
Коефіцієнт структури позикового капіталу								
Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів								
Коефіцієнт забезпечення власними засобами	0,1							
Показник фінансового левириджу	$< 0,25$							
Тривалість фінансового циклу								
Поточна платоспроможність								
Коефіцієнт Бівера	$> 0,2$							

Таблиця 2.6 – Аналіз руху фінансових потоків підприємства

Вид діяльності	Код рядка за попередньою формою № 3	Код рядка за новою формою № 3	Фактичне значення			Абсолютні відхилення		Темпи зміни відносно попереднього року, %	
			Період 1	Період 2	Період 3	Період 2-Період 1	Період 3-Період 2	Період 2/Період 1	Період 3/Період 2
1	2	3	4	5	6	5-4	6-5	$(5-4)/4*100$	$(6-5)/5*100$
Операційна	170	3195							
Інвестиційна	300	3295							
Фінансова	390	3395							
Чистий рух коштів за звітний період	400	3400							

Таблиця 2.7 – Аналіз формування чистого прибутку підприємства

Період, одиниця виміру	Чистий дохід (виручка) від реалізації	Операційні витрати та доходи	Фінансовий результат від операційної діяльності	Інші звичайні доходи та витрати	Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	Надзвичайні доходи та витрати	Податки на прибуток	Чистий прибуток, збиток (+/-)
Перший період								
Другий період								
Третій період								

Таблиця 2.8 – Основні показники, що визначають рентабельність діяльності підприємства

Показник, одиниця виміру	Фактичне значення			Абсолютні відхилення		Темпи зміни відносно попереднього року, %	
	Період 1	Період 2	Період 3	Період 2-Період 1	Період 3-Період 2	Період 2/Період 1	Період 3/Період 2
1	2	3	4	3-2	4-3	$(3-2)/2*100$	$(4-3)/3*100$
Рентабельність продукції, %							
Рентабельність діяльності, %							
Рентабельність сукупного капіталу, %							
Рентабельність власного капіталу, %							
Період окупності власного капіталу							

Таблиця 2.9 – Аналіз витрат на виробництво

Показник	Код рядка за попередньою формою №2	Код рядка за новою формою №2	Фактичне значення			Абсолютні відхилення		Темпи зміни відносно попереднього року, %	
			Період 1	Період 2	Період 3	Період 2-Період 1	Період 3-Період 2	Період 2/Період 1	Період 3/Період 2
1	2	3	4	5	6	5-4	6-5	(5-4)/4*100	(6-5)/5*100
Матеріальні витрати	230	2500							
Витрати на оплату праці	240	2505							
Відрахування на соціальні заходи	250	2510							
Амортизація	260	2515							
Інші операційні витрати	270	2520							
Разом	280	2550							

Таблиця 2.10 – Аналіз формування фінансового результату від операційної діяльності

Показник	Фактичне значення			Абсолютні відхилення		Темпи зміни відносно попереднього року, %	
	Період 1	Період 2	Період 3	Період 2- Період 1	Період 3- Період 2	Період 2/ Період 1	Період 3/ Період 2
1	2	3	4	3-2	4-3	$(3-2)/2*100$	$(4-3)/3*100$
Валовий прибуток (збиток)							
Інші операційні доходи (витрати)							
Адміністративні витрати							
Витрати на збут							
Фінансові результати від операційної діяльності							

2.2.3. Аналіз наявності (відсутності) ознак дій з приховування чи доведення до банкрутства або фіктивного банкрутства підприємства та визначення ознак втрати або відновлення платоспроможності

Для аналізу використовується методичний підхід, що поданий у «Методичних рекомендаціях щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства», затверджених наказом Міністерства від 19.01.2006 № 14 (із змінами) [2].

2.2.3.1. Визначення ознак фіктивного банкрутства

Фіктивним може бути визнано банкрутство в разі, коли підприємство-боржник не задовольнило вимог кредиторів та зобов'язань перед бюджетом у повному обсязі, за наявності у нього на це можливості, на момент його звернення до господарського суду із заявою про визнання своєї неплатоспроможності.

З метою визначення ознак фіктивного банкрутства визначається показник забезпечення зобов'язань боржника всіма його активами шляхом зіставлення суми активів боржника із сумою його зобов'язань.

При здійсненні зазначених розрахунків до складу поточних зобов'язань належать: основна сума боргу; відсотки, штраф, пеня та неустойка (за наявності).

У разі коли за результатами розрахунків показник забезпечення зобов'язань боржника всіма його активами перевищує одиницю при нульовій або позитивній рентабельності, це свідчить про наявність ознак фіктивного банкрутства на підприємстві.

Під час виявлення ознак фіктивного банкрутства враховується наявність офіційної заяви власника або службової особи підприємства-боржника до господарського суду щодо порушення провадження у справі про банкрутство стосовно цього підприємства, на підставі якої винесено відповідну ухвалу суду, та фактичної можливості задоволення вимог кредиторів, у тому числі зобов'язань перед бюджетом, у повному обсязі на момент звернення до суду.

Як офіційну можна розглядати лише ту заяву, яка у разі подання неодмінно тягне за собою правові наслідки. З огляду на це офіційною вважається лише подана відповідним суб'єктом до господарського суду письмова заява про своє банкрутство. Така заява, зокрема, повинна містити

виклад обставин, які підтверджують неплатоспроможність боржника із зазначенням суми боргових вимог кредиторів, а також строку їх виконання.

З огляду на це не може вважатися фіктивним банкрутством подання до господарського суду заяви, яка не може призвести до порушення справи про банкрутство, зокрема такої заяви, що не містить доказів заборгованості боржника, або ж заяви, поданої від імені юридичної особи - суб'єкта господарської діяльності, щодо якої не може застосовуватись процедура відновлення платоспроможності або визнання боржника банкрутом (казенного підприємства, комунального підприємства, щодо якого на пленарному засіданні відповідної місцевої ради прийнято рішення про незастосування до даного підприємства положень Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" тощо).

Завідомо неправдивою є заява, у якій викладені відомості про фінансову неспроможність, не відповідають дійсності та справжній фінансовий стан боржника дає змогу йому виконати свої зобов'язання.

У ході визначення ознак фіктивного банкрутства заповнюється таблиця 2.11.

Таблиця 2.11 – Показники аналізу для виявлення ознак фіктивного банкрутства

Показник	Джерело інформації	Період 1	Період 2	Період 3
Коефіцієнт покриття	ОА / ПЗ			
Рентабельність продукції	(ВПЗ / СР) x 100			
Забезпечення зобов'язань боржника всіма його активами	Б / ПК			
Фактичний стан фіктивного банкрутства (так/ні)				

2.2.3.2. Визначення ознак дій з доведення до банкрутства

Визначення ознак дій з доведення до банкрутства здійснюється за період, що починається за три роки до дати порушення справи про

банкрутство, у разі наявності ознак неправомірних дій відповідальних осіб боржника, що призвели до його стійкої фінансової неспроможності, у зв'язку з чим боржник був не в змозі задовольнити в повному обсязі вимоги кредиторів або сплатити обов'язкові платежі.

У ході визначення ознак дій з доведення до банкрутства аналізується рівень забезпечення зобов'язань кредиторів за період проведення аналізу.

Рівень забезпечення зобов'язань кредиторів характеризується такими показниками:

- забезпечення зобов'язань боржника всіма його активами (відношення суми активів боржника до суми його зобов'язань);
- забезпечення зобов'язань боржника його оборотними активами (відношення оборотних активів до суми зобов'язань боржника);
- розмір чистих активів (різниця між сумою активів підприємства та сумою його зобов'язань).

Під час визначення ознак дій з доведення до банкрутства заповнюється таблиця 2.12.

Таблиця 2.12 – Показники для виявлення ознак дій з доведення до банкрутства

Показник та його нормативне значення	Джерело інформації	Період 1	Період 2	Період 3
Забезпечення зобов'язань боржника всіма його активами	Б / ПК			
Забезпечення зобов'язань боржника його оборотними активами	ОА / ПК			
Розмір чистих активів	Б – ПК			
Майно, яке знаходиться у розпорядженні підприємства, тис. гривень	форма № 5 рядок 260 - рядок 261 - рядок 262 - рядок 263 - рядок 264 - рядок 265			
Фактичний стан доведення до банкрутства (так/ні)				

У разі встановлення, що вищезазначені показники погіршилися протягом періоду, який аналізується, з'ясовується причина погіршення цих показників шляхом перевірки фінансово-господарських договорів підприємства.

Економічними ознаками дій з доведення до банкрутства може вважатися такий фінансово-економічний стан боржника, коли виконання умов договорів призвело до погіршення показників оцінки його фінансового стану, зокрема:

- підписання завідомо не вигідних для підприємства (у тому числі фіктивних) договорів;
- необґрунтованої виплати грошових коштів, необґрунтованої передачі третім особам майна;
- прийняття нерациональних управлінських рішень, які негативно впливають на виробничу, торговельну, іншу статутну діяльність підприємства, що призводить до фінансових збитків та втрат;
- заплутування звітності, знищення документів або інформації, унаслідок чого неможлива ефективна робота підприємства тощо.

Крім того, необхідно проаналізувати заходи, ужиті керівництвом підприємства, щодо стягнення заборгованості (повнота та своєчасність проведеної претензійно-позовної роботи) та своєчасності розв'язання проблем у виробничому процесі тощо.

Навмисне погіршення фінансово-господарського стану підприємства можна визначити за такими основними ознаками:

- зменшення розміру, приховування та заниження оцінки майна, яке знаходиться у розпорядженні підприємства;
- штучне збільшення розміру кредиторської та дебіторської заборгованості;
- продаж задіяних у виробничо-господарській діяльності основних засобів (особлива увага приділяється договорам відчуження майна або оренди майна, зокрема перевіряється відповідність ціни реалізації ринковій та наявність дозволу на вказані операції органу, уповноваженого управляти майном);
- продаж товарів (робіт, послуг), які виготовляє підприємство, за ціною, нижчою за собівартість, без належних економічних підстав (наприклад, регульована ціна реалізації, яка корегується за рахунок коштів

державної підтримки; продаж за передоплатою; тимчасове зниження ціни в рекламних цілях; продаж морально застарілої продукції; продаж продукції, що не користується попитом; продаж товарних залишків готової продукції для перепрофілювання або запуску нового виробництва; продаж товарних залишків (сезонної продукції) у зв'язку із закінченням сезону тощо);

- у разі збиткової діяльності підприємства спрямування отримуваних грошових засобів та інвестицій на закупівлю товарів, робіт, послуг, безпосередньо не задіяних у виробничо-господарській діяльності;

- необґрунтоване зменшення або збільшення штату підприємства.

2.2.3.3. Визначення ознак дій з приховування банкрутства

Якщо на окремих стадіях провадження у справі про банкрутство буде встановлено, що боржником подані недостовірні відомості про його фінансовий та майновий стан у фінансовій звітності або в інших документах, то в такому разі можуть мати місце ознаки дій з приховування банкрутства.

До ознак дій з приховування банкрутства належать:

- надання потенційним кредиторам (банківським установам, державним установам, постачальникам, покупцям), а також господарському суду завідомо неправдивої інформації про фінансово-господарський стан підприємства, яка створює оманливе враження про нормальний фінансовий стан підприємства і таким чином приховує стійку фінансову неспроможність (якщо недостовірні відомості повідомляються потенційному кредитору, від якого очікують продажу продукції чи товарів, виконання робіт, надання послуг, передачі майна, надання позики чи сплати авансових грошових сум на користь організації, від імені якої надаються відомості; або подання до господарського суду відзиву на заяву про банкрутство із свідомо неправдивими відомостями про загальну суму заборгованості, наявне у нього майно, у тому числі й кошти, що знаходяться на його рахунках у банках чи інших фінансово-кредитних установах тощо);

- можливість установлення причинного зв'язку між наданою інформацією та збитками, яких зазнала третя особа.

При цьому мається на увазі не тимчасовий розлад фінансової діяльності юридичної особи, внаслідок якого виникають прострочення

платежів, а ситуація, яка виключає виконання даною особою вимог кредиторів.

Ознаками стійкої фінансової неспроможності можуть уважатися:

- збитковість діяльності протягом двох років;
- відхилення показників ліквідності від граничного значення;
- зупинення платежів, що триває понад три місяці, за наявності боргових зобов'язань, строки платежів за якими настали;
- наявність значної (понад триста мінімальних розмірів заробітної плати) суми непогашених боргових зобов'язань, строки платежів за якими настали більше як три місяці тому;
- наявність значної суми непогашених боргових зобов'язань, визнаних юридичною особою - боржником або підтверджені виконавчими документами;
- наявність у підприємства значної суми непогашених штрафів, пені, неустойки, визнаних у судовому порядку, за невиконання умов договорів та недотримання вимог законодавства;
- наявність заяви про порушення провадження у справі про банкрутство даної юридичної особи, прийнятої до розгляду господарським судом, або провадження у справі про банкрутство цієї юридичної особи.

У ході проведення аналізу заповнюється таблиця 2.13.

2.2.3.4. Визначення ознак втрати або відновлення платоспроможності

Під час проведення аналізу фінансово-господарського стану суб'єктів підприємницької діяльності з метою виявлення серед них боржників та запобігання їх банкрутству оцінюється фінансова ситуація підприємств.

Поточною неплатоспроможністю характеризується фінансовий стан підприємства, якщо на конкретний момент у зв'язку з випадковим збігом обставин тимчасово суми наявних у нього коштів і високоліквідних активів недостатньо для погашення поточного боргу, що відповідно до законодавчого визначення розглядається як неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати після настання встановленого строку їх сплати грошові зобов'язання перед кредиторами, у тому числі із заробітної плати, а також виконати зобов'язання щодо сплати страхових внесків (обов'язкових платежів) не інакше як через відновлення платоспроможності.

Таблиця 2.13 – Показники для виявлення ознак дій з приховування банкрутства

Показник та його нормативне значення	Джерело інформації	Період 1	Період 2	Період 3
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	ГК / ПЗ			
Коефіцієнт поточної ліквідності	ОА / ПК			
Майно, яке знаходиться у розпорядженні підприємства, тис. гривень	форма № 5 рядок 260 - рядок 261 - рядок 262 - рядок 263 - рядок 264 - рядок 265			
Кредиторська заборгованість, тис. грн.	ПК			
Дебіторська заборгованість, тис. грн.	форма № 1 рядки 050 + 150 + 160 + 170 + 180 + 190 + 200 + 210 (рядки р.1125, 1130, 1135, 1140, 1155)			
Частка доходів від неосновної діяльності в структурі доходів підприємства, %	форма № 2 (рядок 110 + рядок 120 + рядок 130) / рядок 170 (рядок 2200 + рядок 2220 + рядок 2240) / рядок 2290)			
Кількість працівників згідно зі штатним розкладом на 31 грудня звітного року, осіб	форма № 1-ПВ рядок 10010 графа 1			
Фактичний стан прихованого банкрутства (так/ні)				

Ознаки критичної неплатоспроможності, що відповідають фінансовому стану потенційного банкрутства, мають місце в разі, коли на початку і наприкінці звітного кварталу присутні ознаки поточної неплатоспроможності, а коефіцієнт покриття і коефіцієнт забезпечення власними засобами наприкінці звітного кварталу менші за їхні нормативні значення - 1,0 та 0,1 відповідно.

Якщо наприкінці звітного кварталу хоча б один із зазначених коефіцієнтів перевищує його нормативне значення або протягом звітного кварталу спостерігається їх зростання, перевага надається позасудовим заходам відновлення платоспроможності боржника або його санації в процесі провадження справи про банкрутство.

Якщо за підсумками року коефіцієнт покриття менший за 1,0 і підприємство не отримало прибутку, такий його фінансовий стан характеризується ознаками надкритичної неплатоспроможності. У такому разі задоволення визнаних судом вимог кредиторів можливе шляхом застосування ліквідаційної процедури.

2.2.4. Аналіз фінансової стійкості та ліквідності підприємства

У даному розділі проводиться аналіз фінансової стійкості підприємства, оцінка його ліквідності та платоспроможності на основі методики запропонованої Л.О. Логіненко [3].

2.2.4.1. Визначення типу фінансової стійкості підприємства

У ході виконання цього завдання слід визначити тип фінансової стійкості підприємства та розрахувати відносні показники фінансової стійкості. Фінансова стійкість – одна з найважливіших характеристик оцінки фінансового стану підприємства, яка визначає ефективне фінансове управління підприємством.

Фінансова стійкість підприємства – це такий стан фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, який забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу, при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику. Найважливішою формою стійкості підприємства є його спроможність розвиватися в умовах внутрішнього і зовнішнього середовища. Для цього підприємство повинно володіти гнучкою структурою фінансових ресурсів і при необхідності мати можливість залучати позикові кошти, тобто бути кредитоспроможним.

Кредитоспроможним є підприємство при наявності у нього передумов для отримання кредиту і спроможності своєчасно повернути отриману позику зі сплатою йому відсотку за рахунок прибутку або інших джерел.

Важливим економічним аспектом є визначення меж фінансової стійкості. Так, недостатня фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності підприємства і відсутності у нього коштів для розвитку виробництва і взагалі діяльності господарюючого суб'єкта. Надлишкова фінансова стійкість також негативно впливає на виробничо-господарську діяльність, оскільки виступає гальмом її розвитку, збільшуючи затрати підприємства надлишковими запасами і резервами

Як фінансово-економічна категорія «фінансова стійкість» виражається системою відносних і абсолютних показників. Наявні методики аналізу фінансової стійкості підприємства передбачають проведення досліджень у декілька етапів.

Аналіз проводиться у такій послідовності:

1) розрахунок за даними балансу системи абсолютних показників, які характеризують забезпеченість запасів джерелами формування і дають можливість визначити відповідний тип фінансової стійкості підприємства. Абсолютними показниками фінансової стійкості є показники, що характеризують ступінь забезпеченості запасів і витрат підприємства джерелами їхнього фінансування;

2) розрахунок за даними балансу системи відносних показників фінансової стійкості.

Фінансово-економічні коефіцієнти та абсолютні показники типу фінансової стійкості визначаються за інформацією бухгалтерського балансу і характеризують фінансову стабільність підприємства з погляду співвідношення власних і залучених фінансових ресурсів.

До абсолютних показників фінансової стійкості відносять:

1. Наявність власних джерел формування запасів і витрат (ВОК) – різниця між величиною реального власного капіталу підприємства й необоротними активами. Цей показник демонструє наявність власних джерел формування оборотних активів після фінансування необоротних активів. У свою чергу реальний власний капітал підприємства (РВК) розраховується як сума першого, другого й п'ятого розділів пасиву балансу підприємства.

2. Наявність власних і довгострокових джерел формування запасів і витрат (ВД). Виходить шляхом додатка до попереднього показника ВОК величини довгострокових пасивів підприємства (підсумок третього розділу пасиву балансу).

3. Наявність загальної величини джерела формування запасів і витрат (ЗД). Розраховується як сума попереднього показника ВД і короткострокових пасивів підприємства.

Цим трьом показникам відповідає три показники надлишку (+) чи недоліку (–) коштів формування запасів, що розраховуються як різниця між відповідним показником наявності джерел формування запасів і витрат і величиною запасів підприємства:

$$\begin{aligned}\Delta \text{ВОК} &= \text{ВОК} - \text{З}; \\ \Delta \text{ВД} &= \text{ВД} - \text{З}; \\ \Delta \text{ЗД} &= \text{ЗД} - \text{З}.\end{aligned}\tag{2.1}$$

Відповідно до показника забезпечення запасів і витрат власними та позиченими коштами виділяють чотири типи фінансової стійкості, яким відповідають наступні умови:

1. Абсолютна фінансова стійкість:

$$\begin{aligned}\Delta \text{ВОК} &\geq 0; \\ \Delta \text{ВД} &\geq 0; \\ \Delta \text{ЗД} &\geq 0.\end{aligned}\tag{2.2}$$

Абсолютна фінансова стійкість (трапляється на практиці дуже рідко) – коли власні оборотні кошти (ВОК) забезпечують запаси (З), а тому підприємство не залежить від банківських кредитів, має абсолютну ліквідність і забезпечує поточну та перспективну платоспроможність..

2. Нормальна фінансова стійкість:

$$\begin{aligned}\Delta \text{ВОК} &\leq 0; \\ \Delta \text{ВД} &\geq 0; \\ \Delta \text{ЗД} &\geq 0.\end{aligned}\tag{2.3}$$

Нормально стійкий фінансовий стан – коли запаси забезпечуються сумою власних оборотних коштів та довгостроковими позиковими джерелами (сума власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань складає функціонуючий капітал – ФК).

При цьому, підприємство має нормальну ліквідність і платоспроможність, а також достатньо рентабельною є його операційна діяльність.

3. Нестійкий фінансовий стан:

$$\begin{aligned}\Delta \text{ВOK} &\leq 0; \\ \Delta \text{ВД} &\leq 0; \\ \Delta \text{ЗД} &\geq 0.\end{aligned}\tag{2.4}$$

Нестійкий фінансовий стан – коли запаси забезпечуються за рахунок власних оборотних коштів, довгострокових позикових джерел та короткострокових кредитів і позик, тобто за рахунок усіх основних джерел формування запасів і витрат; є недостатньою ліквідність, виникає періодична неплатоспроможність, сповільнюється оборотність оборотних активів, а тому є потреба у залученні додаткових джерел фінансування. Однак, при цьому є можливість відновлення платоспроможності. Сума функціонуючого капіталу і короткострокових кредитів та позик складає загальну величину основних джерел формування запасів – ЗД.

4. Кризовий фінансовий стан або фінансовий стан, близький до банкрутства:

$$\begin{aligned}\Delta \text{ВOK} &\leq 0; \\ \Delta \text{ВД} &\leq 0; \\ \Delta \text{ЗД} &\leq 0.\end{aligned}\tag{2.5}$$

Кризовий фінансовий стан - коли запаси й витрати не забезпечуються джерелами їх формування і підприємство перебуває на межі банкрутства.

Підприємство має хронічну прострочену заборгованість перед кредиторами, а відновлення платоспроможності без санації є майже неможливим

Розрахунок абсолютних показників фінансової стійкості доцільно представити в табл. 2.14. Усі показники розраховуються на початок і кінець

аналізованого періоду, оцінюється їхня динаміка й на цій підставі робляться висновки.

Таблиця 2.14 – Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості підприємства

Показники	Абсолютні значення, тис. грн.			Зміна, тис. грн.	
	Період 1	Період 2	Період 3	Період 2- Період 1	Період 3- Період 2
1. Реальний власний капітал					
2. Необоротні активи					
3. Наявність ВОК					
4. Довгострокові пасиви					
5. Наявність ВД					
6. Короткострокові позикові кошти					
7. Наявність ЗД					
8. Загальна величина запасів					
9. Надлишок або недолік ВОК					
10. Надлишок або недолік ВД					
11. Надлишок або недолік ЗД					

До коефіцієнтів фінансової стійкості відносять:

1. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними джерелами формування, який характеризує рівень забезпеченості підприємства власними джерелами формування оборотних активів, тобто показує, скільки власних джерел формування оборотних активів підприємства припадає на одиницю цих активів.

$$K_{звк} = BOA / OA \quad (2.6)$$

де BOA – власні оборотні активи,

OA – оборотні активи.

Нормальним вважається $K_{звк} > 0,1$. Це означає, що наявні оборотні активи, підприємства покриваються власними і прирівняними до них джерелами. Збільшення коефіцієнта забезпеченості означатиме, що у підприємства є надлишкові джерела формування оборотних активів, а його зниження свідчить

про нестачу цих джерел. В обох випадках фінансовий стан підприємства буде нестійким.

2. Коефіцієнт забезпеченості запасів власними джерелами їхнього формування показує частку власних коштів у загальній сумі заборгованості підприємства.

$$K_{ззс} = \text{BOA} / 3, \quad (2.7)$$

де BOA – власні оборотні активи,

3 – запаси.

Вважається, що коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними коштами повинен змінюватися в межах 0,6 - 0,8, тобто 60-80% запасів компанії повинні формуватися з власних джерел. Якщо цей норматив не досягає значення 0,6-0,8, це свідчить про фінансову кризу на підприємстві, а для виробничих підприємств – про ризик зупинки процесу виробництва. Зростання його позитивно позначається на фінансовій стабільності компанії.

3. Коефіцієнт маневреності власного капіталу характеризує ступінь мобільності використання власних коштів та показує здатність підприємства підтримувати рівень власного оборотного капіталу й поповнювати оборотні кошти в разі потреби за рахунок власних джерел.

$$K_{\text{МВК}} = \text{BOA} / \text{ВК}, \quad (2.8)$$

де BOA – власні оборотні активи,

ВК – власний капітал.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу залежить від структури капіталу і специфіки галузі, рекомендований в межах від 0,2-0,5

4. Коефіцієнт реальної вартості майна визначає, яку частку у вартості майна складають засоби виробництва. Цей коефіцієнт має бути не меншим 0,5 і визначається за формулою:

$$K_{\text{рвм}} = (\text{ОЗ} + 3) / \text{Б}, \quad (2.9)$$

де ОЗ – основні засоби,

3 – запаси,

Б – валюта балансу (підсумок).

Коефіцієнт визначає рівень виробничого потенціалу підприємства, забезпеченість операційної діяльності засобами виробництва.

5. Коефіцієнт автономії – відношення реального власного капіталу до загального розміру капіталу підприємства. Нормальним вважається значення більше 0,5.

$$K_{\text{авт}} = \text{ВК} / \text{Б}, \quad (2.10)$$

де ВК – власний капітал,

Б – валюта балансу (підсумок).

Зростання цього показника свідчить про збільшення фінансової стійкості, стабільності та незалежності підприємства від позикових коштів; граничне значення - 0,5

6. Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів показує, скільки позикових коштів залучило підприємство на 1 грн вкладених в активи власних коштів і розраховується як відношення всієї суми зобов'язань за залученими коштами до суми власних коштів за формулою:

$$K_{\text{спв}} = \text{ПК} / \text{ВК}, \quad (2.11)$$

де ПК – позиковий капітал (довгострокові та поточні зобов'язання)

ВК – власний капітал.

Нормальним є фінансовий стан підприємства, коли коефіцієнт $K_{\text{спв}} < 1$. Якщо $K_{\text{спв}} > 1$, фінансова стійкість і автономність підприємства досягають критичного значення..

7. Коефіцієнт фінансової стійкості показує, яка частина активу фінансується за рахунок стійких джерел, тобто частку тих джерел фінансування, які організація може використовувати у своїй діяльності тривалий час.

$$K_{\text{фс}} = (\text{ВК} + \text{ДЗ}) / \text{Б}, \quad (2.12)$$

де ВК – власний капітал,

ДЗ – довгострокові зобов'язання,

Б – валюта балансу (підсумок).

Якщо величина коефіцієнта коливається в межах 0,8-0,9 і має позитивну тенденцію, то фінансове положення організації є стійким. Рекомендоване ж значення не менше 0,6. Якщо значення нижче рекомендованого, то це викликає тривогу за стійкість компанії.

Всі коефіцієнти розраховуються на початок і кінець періоду, заносяться в табл. 2.15, отримані значення порівнюються із нормативними. Оцінюється їхня динаміка, і на цій підставі роблять висновки.

Таблиця 2.15 – Розрахунок відносних показників фінансової стійкості

Показник	Абсолютні значення			Норм. значення	Абсолютні відхилення	
	Період 1	Період 2	Період 3		Період 2 – Період 1	Період 3 – Період 2
1	2	3	4	5	3–2	4–3
$K_{звк}$, коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними джерелами формування				0,1		
$K_{ззс}$, коефіцієнт забезпеченості запасів власними джерелами формування				0,6...0,8		
$K_{мвк}$, коефіцієнт маневреності власного капіталу				0,2...0,5		
$K_{рвм}$, коефіцієнт реальної вартості майна				0,5		
$K_{авт}$, коефіцієнт автономії				0,4...0,5		
$K_{спв}$, коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів				< 1		
$K_{фс}$, коефіцієнт фінансової стійкості				0,6		

2.2.4.2. Аналіз ліквідності підприємства

Ліквідність і платоспроможність підприємств є об'єктивними складними та багатограними економічними явищами, на які впливають багато внутрішніх і зовнішніх чинників, через що вони мають високу чутливість до різного роду економічних змін. Цим пояснюється високий рівень їх залежності від внутрішнього й зовнішнього середовища, непередбачуваності й економіко-соціальних і фінансових ризиків і суттєво ускладнює процес їх оцінки та висуває досить високі вимоги до інформаційно-аналітичного забезпечення відповідних процедур оцінювання.

При аналізі ліквідності підприємства повинен бути проведений аналіз ліквідності балансу й аналіз відносних показників (коефіцієнтів) ліквідності.

Аналіз ліквідності балансу проводиться шляхом порівняння активів підприємства, згрупованих за ступенем ліквідності й розташованих у порядку

зниження останньої, з пасивами, згрупованими за ступенем їхньої терміновості й розташованими в порядку зростання цих строків.

За ступенем ліквідності активи підприємства групуються в такий спосіб (табл. 2.16):

A1 – найбільш ліквідні активи (кошти, поточні фінансові інвестиції);

A2 – активи, що можна швидко реалізувати (швидколіквідні активи) – дебіторська заборгованість зі строком погашення до 12 місяців, а також інші оборотні активи;

A3 – активи, які повільно реалізуються (повільноліквідні активи) – запаси й дебіторська заборгованість зі строком погашення більше року;

A4 – активи, що важко реалізуються (важколіквідні активи) – необоротні активи.

Для спрощення розрахунків у цьому випадку зневажаємо розподілом дебіторської заборгованості за строками її погашення

Пасиви підприємства групуються за строками їхнього погашення (табл.2.17):

П1 – найбільш термінові зобов'язання (термінові пасиви) – кредиторська заборгованість і позички, не погашені у строк;

П2 – короткострокові пасиви підприємства (короткострокові кредити й позики);

П3 – довгострокові пасиви (довгострокові кредити й позики);

П4 – постійні пасиви (реальний власний капітал підприємства).

Баланс підприємства є абсолютно ліквідним, якщо виконуються умови:

$$\begin{aligned} A1 &\geq P1; \\ A2 &\geq P2; \\ A3 &\geq P3; \\ A4 &\leq P4. \end{aligned} \tag{2.13}$$

Якщо виконуються перші три нерівності, то поточні активи перевищують зовнішні зобов'язання підприємства. Четверте рівняння визначається першими трьома і має балансує значення. Його виконання свідчить про дотримання мінімальної умови фінансової стійкості – наявності у підприємства власних обігових засобів. У випадку, коли одна або кілька нерівностей мають знак, протилежний вищенаведеній умові, ліквідність балансу не є абсолютною.

Таблиця 2.16 – Агрегований актив балансу підприємства

Назва групи	Зміст групи	Код рядка за попередньою формою балансу	Код рядка за новою формою балансу
Найбільш ліквідні активи	Грошові кошти та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції.	p.220, p.230, p.240	p.1160, p. 1165
Швидколіквідні активи	Дебіторська заборгованість	p.150, p.160, p.170, p.180, p.190, p.200, p.210	p.1125, p.1130, p.1135, p.1140, p.1155, , p.1190
Повільноліквідні активи	Запаси, інші оборотні активи, втрати майбутніх періодів, необоротні активи та групи вибуття, довгострокова дебіторська заборгованість.	p.050, p.100, p.110, p.120, p.130, p.140, p.250, p.270, p.275	p.1040, p.1100, p.1110, p.1170, p. 1200
Важколіквідні активи	Необоротні активи - довгострокова дебіторська заборгованість	p.080 – p.050	p.1095 – p.1040

Таблиця 2.17 – Агрегований пасив балансу підприємства

Назва групи	Зміст групи	Код рядка за попередньою формою балансу	Код рядка за новою формою балансу
Термінові пасиви	Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги; поточні зобов'язання за рахунками	p.530, p.540, p.550, p. 560, p.570, p. 580, p.590, p.600	p.1615, p.1620, p.1625, p.1630, p.1635, p.1640, p.1645, p.1650, p.1660, p.1670, p.1690
Короткострокові пасиви	Короткострокові кредити банків, поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, векселі видані	p.500, p.510, p.520	p.1600, p.1605, p.1610
Довгострокові пасиви	Довгострокова заборгованість	p. 480	p.1595
Постійні пасиви	Власний капітал, забезпечення наступних витрат и платежів, доходи майбутніх періодів	p.380, p.385, p.430, p.630	p.1495, p.1665

Таким чином, баланс підприємства є абсолютно ліквідним, якщо оборотні активи відповідного ступеня ліквідності покривають пасиви відповідного строку погашення.

На підприємствах ці нерівності порушуються. Недостача засобів однієї групи активів компенсується їх надлишком іншої. Така компенсація можлива лише у вартісній формі, оскільки реально менш ліквідні активи не можуть замінити більш ліквідні.

Необхідно враховувати ризик недостатньої ліквідності, коли не вистачає високоліквідних засобів для погашення зобов'язань, а також ризик зайвої ліквідності, коли надлишок активів є низьколіквідним. У результаті знижується величина прибутку.

Враховуючи ступінь ліквідності активів, є можливість прогнозування фінансового стану підприємства на коротко- та довгострокову перспективу. За допомогою аналізу ліквідності балансу можна оцінити поточну ліквідність підприємства (порівнюючи $A1$ з $П1$, $A1+A2$ з $П1$), тобто його платоспроможність найближчим часом та перспективну ліквідність (порівнюючи $A3$ з $П3$), що є базою для прогнозування довгострокової платоспроможності.

Аналіз ліквідності балансу доцільно подати в табл. 2.18.

Для аналізу ліквідності підприємства необхідно розрахувати наступні показники:

1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності (норма грошових резервів) визначається відношенням коштів і короткострокових фінансових вкладень до усієї суми короткострокових боргів підприємства. Його рівень показує, яку частину короткострокових зобов'язань може бути погашено за рахунок наявної готівки (нормативне значення – 0,2–0,3). Чим більша його величина, тим вища гарантія погашення боргів.

$$K_{\text{абс.лікв.}} = A1/(П1+П2) = (ГК + ПФІ) / П3, \quad (2.14)$$

де $A1$ – найбільш ліквідні активи (кошти, поточні фінансові інвестиції);

$П1$ – найбільш термінові зобов'язання (термінові пасиви) – кредиторська заборгованість і позички, не погашені у строк;

$П2$ – короткострокові пасиви підприємства (короткострокові кредити й позики);

$ГК$ – грошові кошти та їх еквіваленти;

ПФІ – поточні фінансові інвестиції;

ПЗ – поточні зобов'язання.

2. Коефіцієнт поточного покриття (швидкої (термінової) ліквідності) – відношення коштів, короткострокових фінансових вкладень і короткострокової дебіторської заборгованості, платежі за якою очікуються упродовж 12 місяців після звітної дати, до суми короткострокових фінансових зобов'язань (нормативне значення – 0,6–0,8):

$$K_{\text{пот.покр.}} = (A1+A2)/(П1+П2) = (ГК + ПФІ + ДтЗ + ІОА) / ПЗ, \quad (2.15)$$

де А1 – найбільш ліквідні активи (кошти, поточні фінансові інвестиції);

А2 – активи, що можна швидко реалізувати (швидколіквідні активи) – дебіторська заборгованість зі строком погашення до 12 місяців, а також інші оборотні активи;

П1 – найбільш термінові зобов'язання (термінові пасиви) – кредиторська заборгованість і позички, не погашені у строк;

П2 – короткострокові пасиви підприємства (короткострокові кредити й позики);

ГК – грошові кошти та їх еквіваленти;

ДтЗ – дебіторська заборгованість, платежі за якою очікуються упродовж 12 місяців після звітної дати;

ІОА – інші оборотні активи;

ПФІ – поточні фінансові інвестиції;

ПЗ – поточні зобов'язання.

Високі нормативи коефіцієнта швидкої ліквідності зумовлені природою дебіторської заборгованості – уся вона ніколи не повертається на підприємство.

3. Коефіцієнт загального покриття (поточної ліквідності) характеризує, наскільки обсяг поточних зобов'язань за кредитами і розрахунками може бути погашений за рахунок усіх мобілізованих оборотних активів, чи здатний позичальник взагалі розрахуватися по своїх боргових зобов'язаннях. розраховується як відношення всієї суми оборотних активів включно із запасами до загальної суми короткострокових зобов'язань.

$$K_{\text{заг.покр.}} = (A1+A2+A3)/(П1+П2) = ОА/ПЗ, \quad (2.16)$$

де А1 – найбільш ліквідні активи (кошти, поточні фінансові інвестиції);

A2 – активи, що можна швидко реалізувати (швидколіквідні активи) – дебіторська заборгованість зі строком погашення до 12 місяців, а також інші оборотні активи;

A3 – активи, які повільно реалізуються (повільноліквідні активи) – запаси й дебіторська заборгованість зі строком погашення більше року;

П1 – найбільш термінові зобов'язання (термінові пасиви) – кредиторська заборгованість і позички, не погашені у строк;

П2 – короткострокові пасиви підприємства (короткострокові кредити й позики);

ОА – оборотні активи;

ПЗ – поточні зобов'язання.

4. Коефіцієнт співвідношення дебіторської заборгованості до кредиторської

$$K_{\text{дз/кз}} = \text{ДтЗ} / \text{КтЗ} > 1, \quad (2.17)$$

де ДтЗ – дебіторська заборгованість;

КтЗ – кредиторська заборгованість.

Якщо кредиторська заборгованість перевищує дебіторську заборгованість, необхідно з'ясувати причини такого стану (що може бути пов'язане з труднощами при реалізації продукції тощо).

Як збільшення, так і зменшення дебіторської і кредиторської заборгованості можуть призвести до негативних наслідків для фінансового стану підприємства.

Так, зменшення дебіторської заборгованості проти кредиторської може статися через погіршення стосунків з клієнтами, тобто через зменшення кількості покупців продукції. Збільшення дебіторської заборгованості проти кредиторської може бути наслідком неплатоспроможності покупців.

У процесі виробничої діяльності часто трапляються випадки, коли кредиторська заборгованість значно перевищує дебіторську. Це свідчить як про раціональне використання коштів, оскільки підприємство залучає в оборот більше коштів, ніж відволікає з обороту, так і негативно впливає на фінансово-господарську діяльність, оскільки підприємство мусить погашати свої борги незалежно від стану дебіторської заборгованості.

Усі коефіцієнти потрібно розрахувати на початок і кінець періоду, занести в табл. 2.19. Зробити висновки і розробити пропозиції.

Таблиця 2.18 – Аналіз ліквідності балансу

Ступінь ліквідності	Актив				Пасив				Надлишок або недолік платіжних коштів		
	Показ- ник	Період 1 (А)	Період 2 (А)	Період 3 (А)	Показ- ник	Період 1 (П)	Період 2 (П)	Період 3 (П)	Період 1 (А-П)	Період 2 (А-П)	Період 3 (А-П)
1	A1				П1						
2	A2				П2						
3	A3				П3						
4	A4				П4						
Баланс									х	х	х

Таблиця 2.19 – Розрахунок показників ліквідності

Показники	Абсолютні значення			Нормативні значення	Зміна (абсолютні значення)	
	Період 1	Період 2	Період 3		Період 2 / Період 1	Період 3 / Період 2
1	2	3	4	5	3-2	4-3
$K_{\text{абс.лікв.}}$				0,2... 0,3		
$K_{\text{пот.покр.}}$				0,6... 0,8		
$K_{\text{заг.покр.}}$				2...2,5		
$K_{\text{дз/кз.}}$				≈ 1		

2.3. Оцінка капіталізації компанії

В третьому розділі курсового проекту студентами денної форми навчання проводиться оцінка капіталізації компанії. Показник ринкової капіталізації є комплексним індикатором ефективності функціонування компанії на ринку, що базується на результатах її операційної діяльності, скоригованих на очікування інвесторів від вкладення коштів у акції даної компанії.

Необхідність оцінки вартості підприємства виникає у таких випадках: у ході прийняття рішень про доцільність інвестування коштів у підприємство; у ході реорганізації підприємства; у разі банкрутства та ліквідації підприємства; у разі продажу підприємства як цілісного майнового комплексу; у разі застави майна та при визначенні кредитоспроможності підприємства; у процесі санаційного аудиту при визначенні санаційної спроможності; під час приватизації державних підприємств.

На сьогоднішній день виділяють три підходи до оцінки вартості компанії: витратний, який спирається на оцінювання активів компанії; дохідний (за методом дисконтування чистих фінансових потоків); порівняльний (ринковий), основою якого є порівняння фінансових мультиплікаторів компанії із середніми показниками на ринку. У рамках визначених вище підходів виділяють цілу низку методів, за якими здійснюється процес оцінки вартості компанії.

В даному курсовому проекті передбачається оцінка за двома основними методами.

2.3.1. Оцінка за витратним методом

До методів витратного підходу належать:

1. Метод чистої балансової вартості, що використовується в курсовому проекті як найпростіший метод оцінювання активів компанії. Чиста балансова вартість активів розраховується як різниця значення валюти балансу і всіх короткострокових і довгострокових зобов'язань компанії.

$$\text{ЧБВ} = \text{Б} - (\text{ДЗ} + \text{ПЗ} - \text{ДМП}), \quad (2.18)$$

Фактично, чиста балансова вартість дорівнює власному капіталу.

2. Метод скоригованої балансової вартості, який ґрунтується на результаті корегування залишкової вартості активів на фактор інфляції.

3. Метод оцінювання чистої ринкової вартості матеріальних активів, що передбачає коригування матеріальних активів на рівень інфляції.

4. Метод вартості заміщення, що базується на оцінці вартості компанії, виходячи з витрат на повне заміщення її активів при незмінності її економічного профілю.

5. Метод відновної вартості, який ґрунтується на оцінці витрат, необхідних для створення аналогічної нової компанії.

6. Метод ліквідаційної вартості, що використовується у випадку, коли компанія припиняє свою операційну діяльність та розраховується за своїми зобов'язаннями внаслідок продажу активів.

Методи витратного підходу завжди базуються на оцінці витрат на відтворення або визначенні можливої вартості реалізації різних видів активів. Саме методи витратного підходу дають змогу оцінити реальну ринкову вартість компанії, що склалася на ринку за конкурентних умов.

Методи витратного підходу мають низку переваг та недоліків, що супроводжують процес оцінки вартості компанії. До ключових переваг витратного підходу можна віднести такі:

- даний підхід враховує вплив факторів операційної діяльності компанії;
- здійснюється оцінка рівня розвитку технологій з урахуванням ступеню амортизації;
- результати оцінки спираються на історичні дані розвитку компанії, а отже, відображають поточний фінансовий стан об'єкта оцінки.

Поряд з визначеними перевагами витратний підхід має ряд недоліків, що унеможливають його використання з метою оцінки вартості компанії для потенційних інвесторів. Такими недоліками є:

- базуючись на історичних даних, методи витратного підходу відображають минулу вартість та не враховують ринкової ситуації на дату оцінки;
- при даному підході не відображається потенціал можливого зростання компанії;
- методи, що використовуються для оцінки чистих активів компанії, не враховують ринкових ризиків;
- за допомогою методів витратного підходу неможливо визначити взаємозв'язок між історичними даними компанії та майбутніми можливими результатами її діяльності.

Основним недоліком методів витратного підходу є те, що в результаті їх застосування не відбувається відображення потенційного прибутку компанії, а отже, неможливо оцінити очікувану дохідність її акцій для потенційного інвестора.

2.3.2. Оцінка дохідним методом (за методом дисконтування чистих фінансових потоків підприємства)

Здійснюючи оцінку вартості компанії для потенційних інвесторів, доцільніше використовувати дохідний підхід, який спирається на аналіз майбутніх доходів і прибутків компанії та відображає можливість генерування нею стабільних грошових потоків. У цілому дохідний підхід ґрунтується на аналізі грошових потоків та/або визначенні економічного прибутку компанії.

Серед традиційних методів дохідного підходу до оцінки вартості компанії виділяють:

1. Метод капіталізації потоків доходу, що застосовується при аналізі вартості компаній, які генерують достатні доходи після оподаткування. Як ставка дисконтування використовується норма капіталізації, що відображає трансформацію доходів компанії у її вартість.

2. Метод капіталізації дивідендів, вартість компанії за яким розраховується за допомогою дисконтування дивідендів компаній, які котирують свої акції на фондовій біржі.

3. Метод капіталізації надлишкового доходу, що полягає у дисконтуванні отриманого прибутку від гудвілу, тобто різниці між ціною продажу об'єкту оцінки та його вартістю.

4. Метод дисконтування грошових потоків, який реалізується шляхом дисконтування чистого доходу компанії та об'єктивно відображає можливість її подальшого зростання.

У спрощеному вигляді оцінка відбувається за наступною формулою:

$$ВП_{DCF} = \sum_{i=1}^n \frac{CF_i}{(1+r_i)^i} + \left(\frac{CF_{n+1}}{(r_{n+1} - g)} \right) / (1+r_{n+1})^{n+1} \quad (2.19),$$

де $ВП_{DCF}$ — вартість підприємства на дату оцінювання, визначена за методом DCF;

CF_i — чистий фінансовий потік i -го періоду (приймається у вигляді суми чистого прибутку та амортизації);

CF_{n+1} — чистий фінансовий потік у пост прогнозний період;

r – ставка дисконтування;

n – кількість періодів (приймається 3 періоди), передбачається, що у четвертому періоді фінансовий потік стабілізується на рівні останнього періоду з темпами зміни третього періоду;

g – темпи зростання фінансового потоку останнього періоду розрахунку.

Дохідний підхід у порівнянні з іншими підходами є найбільш досконалим при оцінці вартості компанії, оскільки при застосуванні його методів відображаються дохідність для потенційних інвесторів, добробут існуючих акціонерів і можливість компанії до генерування грошових потоків у майбутньому. Він дає можливість оцінити також дохідність інвестицій в акції компанії. За допомогою методів дохідного підходу можна визначити внутрішню вартість компанії, однак не ціну її купівлі-продажу. Як правило, методи дохідного підходу використовуються при аналізі діяльності компанії з метою подальшого інвестування в неї потенційними інвесторами та акціонерами.

Моделі дисконтового грошового потоку (DCF) найчастіше використовуються для оцінки справедливої вартості компаній, особливо тих, які функціонують на ринках капіталу, що розвиваються. DCF-модель враховує результати впливу усіх ключових факторів діяльності компанії, що можуть призвести до зміни її справедливої вартості у майбутньому: ефективність операційної діяльності; умови оподаткування прибутків компанії; обсяги капітальних вкладень; забезпеченість оборотним капіталом; вартість капіталу на ринку тощо.

До ключових переваг дохідного підходу можна віднести такі: за допомогою даних методів здійснюється прогноз майбутніх доходів і витрат компанії; враховується рівень систематичних і специфічних ризиків (через ставку дисконту); оцінка вартості компанії здійснюється з метою подальшого інвестування в неї, особливо міноритарними акціонерами.

Однак дохідний підхід поряд із вказаними перевагами має і певні недоліки: існує проблема прогнозування майбутніх грошових потоків компанії через суб'єктивізм припущень моделі для оцінки її вартості; помилки при визначенні ризиковості інвестиції та премії за систематичний ризик, що виникають при оцінці вартості капіталу компанії; складність розрахунків у порівнянні із методами витратного та ринкового підходів.

2.3.3. Оцінка за порівняльним (ринковим) методом

Загальним недоліком двох попередніх підходів є складність у їх застосуванні, оскільки при аналізі вартості компанії здійснюється велика кількість розрахунків. Даний недолік нівелюється при використанні ринкового підходу оцінки вартості фірми. Ринковий (порівняльний) підхід дає змогу визначити ціну, яку інвестори за наявних економічних і політичних обставин готові заплатити нинішнім інвесторам за оцінену компанію, при цьому загальну її вартість установлюють як сукупну ринкову вартість акцій.

Згідно з ринковим підходом вартість компанії можна оцінити шляхом співставлення із аналогічними за профілем діяльності компаніями тієї ж галузі. До методів ринкового (порівняльного) підходу відносять:

1. Метод галузевих коефіцієнтів, що полягає у порівнянні фінансових параметрів компанії із середніми галузевими показниками.
2. Метод порівняння продажів, який дає можливість порівняти обсяги продажів компанії – об'єкта оцінки із аналогами ринку.
3. Метод мультиплікаторів, основна ідея якого полягає у порівнянні відносних показників діяльності компанії із мультиплікаторами компаній-аналогів.

У свою чергу, порівняльний підхід, як і два попередні, має цілий ряд переваг і недоліків, тобто, при ньому відбувається поєднання простоти здійснення дослідження ринкових даних компанії та галузі із необхідністю коригування показників залежно від обраного для аналізу підприємства-аналогу.

2.3.4. Визначення справедливої вартості акцій компанії

На основі висновків щодо справедливої оцінки вартості компанії проаналізувати поточний рівень ринкової вартості (капіталізації) компанії та зробити відповідні висновки.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Офіційний сайт Державної установи «Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.smida.gov.ua>.
2. Наказ Міністерства економіки України від 19.01.2006 № 14 (у редакції наказу Міністерства економіки України від 26.10.2010 № 1361) «Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1022.3220.3&nobreak=1>
3. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій / Л. О. Лігоненко – К. : КНТЕУ, 2001. – 580 с.
4. Бочаров В.В. Комплексный финансовый анализ / В.В. Бочаров. – СПб: Питер, 2005. – 432 с.
5. Дєєва Н.М.. Фінансовий аналіз: навч.посіб. / Н.М. Дєєва, О.І. Дедіков. – К. : ЦУЛ, 2007. – 328 с.
6. Івченко І.Ю. Моделювання економічних ризиків і ризикових ситуацій : навч. посіб. / І. Ю. Івченко. – К. : ЦУЛ, 2007. – 344с.
7. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / К. В. Ізмайлова – 2 ге вид. – К.: МАУП, 2001. – 152 с.
8. Ковалев В. В. Финансовый анализ: методы и процедуры / В. В. Ковалев. – М. : Финансы и статистика, 2006. – 560 с.
9. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности / В.В. Ковалев – М.: Финансы и статистика, 2008. – 511 с.
10. Ковалев В.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия / В.В. Ковалев, О.Н. Волкова.– М.: Велби, 2008.– 424 с.
11. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств : навч. посібник / М. Я. Коробов. – К. :Знання, 2000. – 378 с.

12. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз и планування : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Г.О. Крамаренко. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 224 с.

13. Кужельний М.В. Контроль фінансової звітності та правильності її складання / М.В. Кужельний, Є.В. Калюга, О.В. Калюга. – К. : Ельга, Ніка-Центр, 2001. – 240 с.

14. Макарьева В.И. Анализ финансово-хозяйственной деятельности организации / В.И. Макарьева, Л.В. Андреева – М. : Финансы и статистика, 2007.– 304 с.

15. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства : навч. посібник / В.О. Мец – К.: Вища школа, 2003. – 278 с.

16. Основи фінансового аналізу : навч. посібник для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. / Я.І. Єлейко, О.М. Кандибка, М.Л. Лапішко, Т.С. Смовженко ; Львів. банк. ін-т, Нац. банк України. – Львів : Вид-во Львів. банк. ін-ту, 2000. – 144 с

17. Подольська В.О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / В.О. Подольська, О. В. Яріш. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 488 с.

18. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації: затв. наказом Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України від 26.01.01 № 49/121.

19. Про затвердження Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій [Електронний ресурс] : Наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 23.02.1998 р. № 22. – Режим доступу до матеріалу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0214-98>

20. Про затвердження Методики проведення поглибленого аналізу фінансово–господарського стану підприємств та організацій [Електронний ресурс] : Наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від від 27.06.1997 р. № 81. – Режим доступу до матеріалу :

<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0288-97>.

21. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / М.Д.Білик, О.В.Павловська, Н.М.Притуляк, Н.Ю.Невмержицька.– 2-е вид. – К.: КНЕУ, 2007. – 592 с.

22. Фінансово-економічний аналіз: підручник / Ред. П.Ю. Буряк. – К.: Професіонал, 2004. – 520 с.

23. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: підручник / Ю.С. Цал-Цалко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.

24. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник / О.О. Шеремет. – К.: Кондор, 2005. – 196 с.

25. Шиян Д.В. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / Д.В.Шиян, Н.І. Строченко; С.Я. Салига , Дачій Н.В., Корецька С.О., Нестеренко Н.В., Салига К.С. – К.: А.С.К., 2003. – 240 с.

26. Шморгун Н.П. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. / Н.П. Шморгун, І.В. Головка. – К.: ЦНЛ, 2006. – 528 с.

Додаток А

Зразок титульного аркуша до курсового проекту

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
 «ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
 КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ТА ОБЛІКУ

КУРСОВИЙ ПРОЕКТз дисципліни "Фінансовий аналіз"

(назва дисципліни)

на тему: Аналіз фінансово-економічного стану, ефективності діяльності та
 діагностика банкрутства підприємства на прикладі "(назва підприємства)"

Студента (ки) _____ курсу _____ групи
 напряму підготовки 6.030509 "Облік і аудит"
 спеціальності 7.03050901 "Облік і аудит" (спец)
 або 8.03050901 "Облік і аудит" (магістр)

(прізвище та ініціали)

Керівник _____

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Національна шкала _____
 Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії

(підпис)_____
(прізвище та ініціали)_____
(підпис)_____
(прізвище та ініціали)_____
(підпис)_____
(прізвище та ініціали)

Додаток Б

Перелік показників, що використовуються під час проведення аналізу та формули для розрахунку основних показників фінансово-економічного стану підприємства

Таблиця Б.1 – Перелік показників, що використовуються під час проведення аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств

Скорочення	Найменування показника	Джерело інформації	Код рядка за попередньою формою балансу	Код рядка за новою формою балансу
1	2	3	4	5
Б	баланс	форма № 1	рядок 280 (або рядок 640)	рядок 1300 (або рядок 1900)
ВК	власний капітал	форма № 1	рядок 380	рядок 1495
ВОА	власні оборотні активи	форма № 1	рядок 380 - рядок 080 або (рядок 260 + рядок 270) - (рядок 430 + рядок 480 + рядок 620 + рядок 630)	рядок 1495 - рядок 1095 або (рядок 1195 + рядок 1170) - (рядок 1520 + рядок 1525+ рядок 1595 + рядок 1695 + рядок 1665)
ВОЗ	вартість основних засобів (залишкова)	форма № 1	рядок 030	рядок 1010
ГК	грошові кошти та їх еквіваленти в національній та іноземній валюті, поточні фінансові інвестиції	форма № 1	рядок 230 + рядок 240	рядок 1165
ДЗ	довгострокові зобов'язання	форма № 1	рядок 480	рядок 1595

Продовження табл. Б.1

1	2	3	4	5
З	запаси	форма № 1	рядок 100 + рядок 110 + рядок 120 + рядок 130 + рядок 140	рядок 1100+1110
ЗОЗ	знос основних засобів	форма № 1	рядок 032, графа 3 або графа 4	рядок 1012 графа 3 або графа 4
ЗНВП	забезпечення наступних виплат і платежів	форма № 1	рядок 430	рядок 1520+1525
ДМП	доходи майбутніх періодів	форма № 1	рядок 630	рядок 1665
ПФІ	поточні фінансові інвестиції	форма № 1	рядок 220	рядок 1160
ПЗ	поточні зобов'язання	форма № 1	рядок 620	рядок 1695
ДФІ _{ук}	довгострокові фінансові інвестиції, які обліковують- ся за методом участі в капіталі інших підприємств	форма № 1	рядок 040	рядок 1030
ДФІ _{ін}	довгострокові фінансові інвестиції - інші	форма № 1	рядок 045	рядок 1035
ВМП	витрати майбутніх періодів	форма № 1	рядок 270	рядок 1170
НА	необоротні активи	форма № 1	рядок 080	рядок 1095
НДП	"нормальні" джерела покриття	форма № 1	рядок 380 + рядок 430 - рядок 360 - рядок 370 + рядок 480 - рядок 080 + рядок 620	рядок 1495 – рядок 1095 + рядок 1595 + рядок 1600 + рядок 1610
ОА	оборотні активи	форма № 1	рядок 260	рядок 1195

Продовження табл. Б.1

1	2	3	4	5
ПК	позиковий капітал (довгострокові та поточні зобов'язання)	форма № 1	рядок 480 + рядок 620	рядок 1595 + рядок 1695
СВВК	середня вартість власного капіталу	форма № 1	рядок 380 (графа 3 + графа 4) / 2	рядок 1495 (графа 3 + графа 4) / 2
СВОЗ	середня вартість основних засобів	форма № 1	рядок 030 (графа 3 + графа 4) / 2	рядок 1010 (графа 3 + графа 4) / 2
СДЗ	середня дебіторська заборгованість	форма № 1	рядки 050, 150, 160, 170, 180, 190, 200, 210 (графа 3 + графа 4) / 2	рядки р.1125, 1130, 1135, 1140, 1155 (графа 3 + графа 4) / 2
СЗ	середні запаси	форма № 1	рядки 100, 110, 120, 130, 140 (графа 3 + графа 4) / 2	рядок 1100 (графа 3 + графа 4) / 2
СКЗ	середня кредиторська заборгованість	форма № 1	рядок 480 + рядок 620 (графа 3 + графа 4) / 2	рядок 1595 + рядок 1695 (графа 3 + графа 4) / 2
ФК	функціонуючий капітал	форма № 1	рядок 260 - рядок 620	рядок 1195 - рядок 1695
ВР	дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	форма № 2	рядок 010	—
ВПЗ	валовий прибуток (збиток)	форма № 2	рядок 050 або рядок 055	рядок 2090 або рядок 2095
СР	собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	форма № 2	рядок 040	рядок 2050
АВ	адміністративні витрати	форма № 2	рядок 070	рядок 2130
ВЗ	витрати на збут	форма № 2	рядок 080	рядок 2150

Продовження табл. Б.1

Скорочення	Найменування показника	Джерело інформації	Код рядка за попередньою формою балансу	Код рядка за новою формою балансу
ЧП	чистий прибуток (збиток)	форма № 2	рядок 220 або рядок 225	рядок 2350 або 2355
ЧД	чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	форма № 2	рядок 035	рядок 2000
А	амортизація як елемент операційних витрат	форма № 2	рядок 260	рядок 2515

Таблиця Б.2 – Формули для розрахунку основних показників фінансово-економічного стану підприємства

Групи показників	Основний показник, який характеризує аспект діяльності	Порядок розрахунку показників	Висновок
Показники оцінки ліквідності	Маневреність власних оборотних засобів	ВОА / ОА	для нормального функціонування підприємства цей показник змінюється в межах від 0 до 1
	Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності	ОА / ПК	збільшення значення показника є сприятливою тенденцією для підприємства
	Коефіцієнт покриття	ОА / ПЗ	– " –
	Коефіцієнт швидкої ліквідності	(ОА - З - ВМП) / ПЗ	граничне значення 0,6–0,8
	Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності)	ГК / ПЗ	показує, яка частина короткострокових зобов'язань може бути погашена негайно, найбільш жорсткий критерій ліквідності; граничне значення 0,2-0,35
	Коефіцієнт покриття запасів	НДП / З	у разі коли значення цього показника менше 1, поточний фінансовий стан підприємства розглядається як нестійкий
Показники оцінки фінансової стійкості	Коефіцієнт фінансової автономії	ВК / Б	зростання цього показника свідчить про збільшення фінансової стійкості, стабільності та незалежності підприємства від позикових коштів; граничне значення 0,5
	Коефіцієнт фінансової залежності	Б / ВК	збільшення значення цього показника в динаміці свідчить про зростання частки позикових коштів під час фінансування підприємства, граничне значення 2
	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	(ВК - НА) / ВК	граничне значення 0,1
	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	ПК / Б	показує, яку частину в балансі підприємства становить позиковий капітал; граничне значення 0,5

Продовження табл. Б.2

Групи показників	Основний показник, який характеризує аспект діяльності,	Порядок розрахунку показників	Висновок
Показники оцінки фінансової стійкості	Коефіцієнт структури довгострокових вкладень	ДЗ / НА	показує, яка частина основних засобів та інших необоротних активів фінансується зовнішніми інвесторами. Збільшення значення цього показника в динаміці свідчить про зростання залежності підприємства від зовнішніх інвесторів
	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	ДЗ / (ДЗ + ВК)	збільшення значення цього показника в динаміці свідчить про зростання залежності підприємства від зовнішніх інвесторів
	Коефіцієнт структури позикового капіталу	ДЗ / ПК	показує, яку частину в позиковому капіталі підприємства становлять довгострокові пасиви
	Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів	ПК / ВК	збільшення значення цього показника свідчить про зниження фінансової стійкості та навпаки
	Показник фінансового левериджу	(Б - ВК) / ВК	зменшення значення цього показника свідчить про позитивні зміни на підприємстві, граничне значення 0,25
	Коефіцієнт забезпечення власними засобами	(ВК + ЗНВП + ДМП - НА) / ОА	зростання цього показника забезпечує для неплатоспроможного підприємства можливість використання позасудових заходів відновлення платоспроможності; граничне значення 0,1
	Продуктивність праці, тис.грн. / особу	ВР / СОЧШП	зростання цього показника є сприятливою тенденцією
	Фондовіддача	ВР / СВОЗ	значення показника залежить від галузевих особливостей підприємства

Продовження табл. Б.2

Групи показників	Основний показник, який характеризує аспект діяльності,	Порядок розрахунку показників	Висновок
	Оборотність коштів у розрахунках, ОКРО	ВР / СДЗ	зростання цього показника є сприятливою тенденцією
	Час обороту коштів у розрахунках, ЧОКР	360 днів / ОКРО	зменшення значення показника свідчить про збільшення ОКРО та є сприятливою тенденцією
	Оборотність запасів, оборотів, ОЗО	СР / СЗ	зростання цього показника є сприятливою тенденцією
	Час обороту запасів, ЧОЗ	360 днів / ОЗО	сприятливою вважається тенденція зменшення значення показника
	Час обороту кредиторської заборгованості, ЧОКЗ	(СКЗ x 360 днів) / СР	– " –
	Тривалість операційного циклу, ТОЦ	ЧОКР + ЧОЗ	– " –
	Тривалість фінансового циклу	ТОЦ - ЧОКЗ	– " –
	Поточна платоспроможність	$\text{ДФІ}_{\text{ук}} + \text{ДФІ}_{\text{ін}} + \text{ГК} - \text{ПК}$	від'ємний результат свідчить про поточну неплатоспроможність
	Коефіцієнт Бівера	$(\text{ЧП} - \text{А}) / \text{ПК}$	у разі, коли цей показник не перевищує 0,2, це свідчить про небажане скорочення частки прибутку, яка спрямовується на розвиток виробництва
Оцінка рентабельності	Рентабельність продукції	$(\text{ВПЗ} \times 100) / \text{СР}$	сприятливою вважається тенденція збільшення значення показника
	Рентабельність діяльності	ЧП / ЧД	– " –
	Рентабельність активів	$\text{ЧП} \times 100) / \text{Б}$	– " –
	Рентабельність сукупного капіталу	$(\text{ЧП} \times 100) / \text{Б}$	– " –
	Рентабельність власного капіталу	$\text{ЧП} \times 100 / \text{СВВК}$	– " –
	Період окупності власного капіталу	СВВК / ЧП	сприятливою вважається тенденція зменшення значення показника

Додаток В

Трансформаційні таблиці відповідності рядків нової форми звітності
підприємства рядкам старої форми

Таблиця В.1 – Трансформаційна таблиця: відповідність рядків нової форми
Балансу рядкам старої форми

Назва рядка	Код рядка форми №1 Баланс (Звіт про фінансовий стан) (додаток до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»)	Код рядка форми № 1 Баланс (додаток до П (С) БО 2 «Баланс»)
Актив		
I. Необоротні активи		
Нематеріальні активи	1000	010
первісна вартість	1001	011
накопичена амортизація	1002	012
Незавершені капітальні інвестиції	1005	020
Основні засоби	1010	030
первісна вартість	1011	031
знос	1012	032
Інвестиційна нерухомість	1015*	055=056 - 057
Довгострокові біологічні активи	1020*	035 = 036 - 037
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі у капіталі інших підприємств	1030	040
інші фінансові інвестиції	1035	045
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	050
Відстрочені податкові активи	1045	060
Інші необоротні активи	1090	070
Усього за розділом I	1095	080
II. Оборотні активи		
Запаси	1100*	100, 120, 130, 140
Поточні біологічні активи	1110	110
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	160 = 161 - 162
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	180
з бюджетом	1135	170
у тому числі з податку на прибуток	1136	з рядка 170
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	210
Поточні фінансові інвестиції	1160	220
Гроші та їх еквіваленти	1165*	230, 231, 240
Витрати майбутніх періодів	1170	270 (розділ III)
Інші оборотні активи	1190	250
Усього за розділом II	1195	260
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	275 (розділ IV)
Баланс	1300	280

Продовження табл. В.1

Назва рядка	Код рядка форми №1 Баланс (Звіт про фінансовий стан) (додаток до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»)	Код рядка форми № 1 Баланс (додаток до П (С) БО 2 «Баланс»)
Пасив		
I. Власний капітал		
Зареєстрований капітал	1400	300, 310
Капітал у дооцінках	1405	з рядка 330 оборот за рах. 423
Додатковий капітал	1410	320, 330
Резервний капітал	1415	340
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	350
Неоплачений капітал	1425	360
Вилучений капітал	1430	370
Усього за розділом I	1495	380
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення		
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	460
Довгострокові кредити банків	1510	440
Інші довгострокові зобов'язання	1515	450, 470
Довгострокові забезпечення	1520	з рядків 400, 410 – довгострокові
Цільове фінансування	1525	420
Усього за розділом II	1595	480
III. Поточні зобов'язання і забезпечення		
Короткострокові кредити банків	1600	500
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	510
товари, роботи, послуги	1615	530
розрахунками з бюджетом	1620	550
у тому числі з податку на прибуток	1621	з рядка 550
розрахунками зі страхування	1625	570
розрахунками з оплати праці	1630	580
Поточні забезпечення	1660	з рядків 400, 410 — поточні
Доходи майбутніх періодів	1665	630 (розділ V)
Інші поточні зобов'язання	1690	610, 560
Усього за розділом III	1695	620
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття		
	1700	605 (вписуваний)
Баланс	1900	640
* Статті, позначені зірочкою, деталізуються в додаткових рядках.		

Таблиця В.2 – Трансформаційна таблиця: відповідність рядків нової форми Звіту про фінансові результати рядкам старої форми

Назва статті	Код рядка нової форми	Код рядка старої форми
I. Фінансові результати		
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	035
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(040)
Валовий: прибуток	2090	050
збиток	2095	(055)
Інші операційні доходи	2120	060
Адміністративні витрати	2130	(070)
Витрати на збут	2150	(080)
Інші операційні витрати	2180	(090)
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	100
збиток	2195	(105)
Дохід від участі в капіталі	2200	110
Інші фінансові доходи	2220	120
Інші доходи	2240	130
Фінансові витрати	2250	(140)
Втрати від участі в капіталі	2255	(150)
Інші витрати	2270	(160)
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	170
збиток	2295	(175)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300*	180
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	176 — 177
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	190
збиток	2355	(195)

Продовження табл. В.2

II. Сукупний дохід		
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	Рах. 423 «Дооцінка активів»
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	Рах. 423 «Дооцінка активів»
Накопичені курсові різниці	2410	Рах. 744 «Дохід від неопераційної курсової різниці», 714 «Дохід від операційної курсової різниці», 945 «Втрати від операційної курсової різниці», 974 «Втрати від неопераційних курсових різниць»
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	Частка прибутку або збитку асоційованих та спільних підприємств, що обліковуються за методом участі в капіталі
Інший сукупний дохід	2445	Доходи і витрати, які не включені до фінансових результатів підприємства
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	$2400 + 2405 + 2410 + 2415 + 2445$
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	Частка податку на прибуток, нарахована на доходи, включені до рядка 2450
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	$2450 - 2455$
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	$2350 + 2355 + 2460$
III. Елементи операційних витрат		
Матеріальні затрати	2500	230
Витрати на оплату праці	2505	240
Відрахування на соціальні заходи	2510	250
Амортизація	2515	260
Інші операційні витрати	2520	270
Разом	2550	280
IV. Розрахунок показників прибутковості акцій		
Середньорічна кількість простих акцій	2600	300
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	310
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	320
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	330
Дивіденди на одну просту акцію	2650	340
* Згідно з п. 18 П(С)БО 17 «Податок на прибуток», витрати з податку на прибуток від звичайної діяльності відображаються у статті «Податок на прибуток від звичайної діяльності» скасованої форми Звіту про фінансові результати в дужках. Дохід з податку на прибуток відображався у вписуванні статті «Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності», а при визначенні фінансового результату від звичайної діяльності на його суму зменшувався збиток від звичайної діяльності до оподаткування.		

Таблиця В.3 – Перелік додаткових статей до форми Балансу (Звіту про фінансовий стан)

Назва додаткової статті з переліку, наведеного в додатку 3 до НП(С)БО 1	Код рядка додаткової статті	Код рядка попередньої форми балансу
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	056
Знос інвестиційної нерухомості	1017	057
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	036
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	037
Гудвіл	1050	065 (вписуваний)
Виробничі запаси	1101	100
Незавершене виробництво	1102	110
Готова продукція	1103	130
Товари	1104	140
Векселі одержані	1120	150
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	190
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	200
Готівка	1166	231
Рахунки в банках	1167	230 + 240 — 231
Емісійний дохід	1411	Рах. 421
Накопичені курсові різниці	1412	375 вписуваний
Інші резерви	1435	
Пенсійні зобов'язання	1505	Рах. 472
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	400
Благодійна допомога	1526	Рах. 483
Страхові резерви	1530	415, 416
Інвестиційні контракти	1535	

Продовження табл. В.3

Призовий фонд	1540	417
Резерв на виплату джек-поту	1545	418
Векселі видані	1605	520
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	540
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	590
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	600

ЗМІСТ

Вступ.....	2
1. Загальні методичні вказівки до виконання курсового проекту.....	4
1.1. Сфера застосування	4
1.2. Мета курсового проекту	4
1.3. Порядок виконання курсового проекту	4
1.4. Структура курсового проекту	5
1.5. Вимоги до оформлення курсового проекту	6
1.6. Порядок та строки перевірки і захисту курсового проекту.....	8
1.7. Порядок оцінювання курсового проекту	8
2. Завдання до виконання курсового проекту	11
2.1. Питання для виконання теоретичної частини курсового проекту.....	11
2.2. Практичне завдання до курсового проекту	12
2.2.1. Загальна характеристика підприємства	12
2.2.2. Оцінка фінансового стану підприємства з позиції неплатоспроможності	13
2.2.3. Аналіз наявності (відсутності) ознак дій з приховування чи доведення до банкрутства або фіктивного банкрутства підприємства та визначення ознак втрати або відновлення платоспроможності.....	32
2.2.4. Аналіз фінансової стійкості та ліквідності підприємства.....	39
2.2.4.1. Визначення типу фінансової стійкості підприємства.....	39
2.2.4.2. Аналіз ліквідності підприємства	46
2.3. Оцінка капіталізації компанії	53
2.3.1. Оцінка за витратним методом.....	53
2.3.2. Оцінка дохідним методом (за методом дисконтування чистих фінансових потоків підприємства).....	55
2.3.3. Оцінка за порівняльним (ринковим) методом	57
2.3.4. Визначення справедливої вартості акцій компанії.....	57
Список джерел інформації	58
Додаток А Зразок титульного аркуша до курсового проекту	61
Додаток Б Перелік показників, що використовуються під час проведення аналізу та формули для розрахунку основних показників фінансово-економічного стану підприємства.....	62
Додаток В Трансформаційні таблиці відповідності рядків нової форми звітності підприємства рядкам старої форми.....	69

Навчальне видання

Методичні вказівки

до курсового проекту з дисципліни “ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ” для
студентів спеціальності 7.03050901, 8.03050901 «Облік і аудит» всіх форм
навчання

Укладачі: МАНОЙЛЕНКО Олександр Володимирович
СИРОМ'ЯТНИКОВА Оксана Валеріївна

Відповідальний за випуск О.В. Манойленко

Роботу рекомендував до видання М.І. Погорелов

Редактор

План 2014 р., поз. ____

Підп. до друку _____. Формат 60 x 84^{1/16}. Папір офсет.

Гарнітура Таймс. Друк – ризографія. Ум. друк. арк. 1,5. Обл. - вид. арк. 1,7

Наклад 120 прим. Зам.№ _____. Ціна договірна.

Видавничий центр НТУ “ХП”.

Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 3657 від 24.12.2009 р.
61002, Харків, вул. Фрунзе, 21

Друкарня НТУ „ХП“ 61002, Харків, ул. Фрунзе, 21.